T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM BECERİLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mustafa KESER

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Okan SARIGÖZ

Hatay-2024

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM BECERİLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mustafa KESER

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Okan SARIGÖZ

Hatay-2024

ONAY

MUSTAFA KESER tarafından hazırlanan "***ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM BECERİLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ"*** adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği ile ***EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ*** olarak kabul edilmiştir.

../ 12 /2024

Jüri Üyeleri	**İmza**
Doç. Dr. Okan SARIGÖZ (Tez Danışmanı)	
Doç. Dr. İsmail ŞAN (Üye)	
Doç. Dr. Yavuz BOLAT (Üye)	

Mustafa KESER Tarafından Hazırlanan ***ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM BECERİLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ"*** adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

Doç. Dr. Sinan ERDOĞAN

Enstitü Müdürü

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu yüksek lisans tezinde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (13/12/2024)

Mustafa KESER

ÖNSÖZ

Eğitim bir serüvendir. Bu serüvendeki en önemli noktalardan birisi de yaşam becerileridir. Yaşam becerileri kişinin hayatı boyunca sahip olduğu ve geliştirdiği becerilerin bir bütünüdür. Bu çalışmada da ortaöğretim kademesinde öğrenim göre olan öğrencilerin yaşam becerileri incelenmek istenmiştir.

Yüksek lisans tez çalışması sürecinde desteklerini esirgemeyen, günün her saatinde kendisine ulaşmama fırsat tanıyan, zorluklarla başa çıkmamı sağlayan başta danışmanım Sn. Doç. Dr. Okan SARIGÖZ olmak üzere bu süreçte emeği geçen değerli hocalarım Doç. Dr. Yavuz BOLAT, Doç. Dr. İsmail ŞAN ve Doç. Dr. Dilek YARALI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamımın her evresinde olduğu gibi yüksek lisans dönemim ve araştırmam boyunca yanımda olan, desteklerini esirgemeyen, bir parçası olmaktan olmaktan gurur duyduğum ailem; sevgili eşim Özlem ÖZER KESER, babam Mecit KESER, annem Hatice KESER ve kardeşlerime, bu süreçte motivasyonumu hep diri tutan yüksek lisans ders sürecinde aynı sınıfı paylaştığım başta Aysel ÇEKMEN olmak üzere çok değerli arkadaşlarıma, gerek ders sürecinde gerekse tez araştırmamda destek olan çalıştığım okulun idaresine ve mesai arkadaşlarıma, bana ilham kaynağı olan aslında hepimizin yaşamda her daim birer öğrenci olduğunu hatırlatan öğrencilerime minnettarım.

Yüksek lisans tez çalışmamı ilerde yapılacak olan araştırmalara ve bilime katkı sağlamasını diliyorum.

Mustafa KESER

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM BECERİLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

Mustafa KESER
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2024
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Okan SARIGÖZ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerini belirlemek ve sahip oldukları yaşam becerilerini çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Bu amaçla araştırmada Hatay ilinin Kırıkhan ilçesindeki farklı lise türlerinde öğrenim gören öğrencilere Yaşam Becerileri Ölçeği ve uzman kişilerin görüşleri alınarak hazırlanan kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Nicel araştırma metotlarından birisi olan ilişkisel tarama modeli ile yapılan bu araştırmaya 684 öğrenci katılım göstermiştir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde lise öğrencilerinin yaşam becerilerinin iyi düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında fen lisesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerinin diğer lise türlerinde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerinin öğrencilerin cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine, alan türlerine, anne ve baba eğitim durumlarına, babalarının mesleklerine ve aylık gelir düzeylerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyinin yüksek olması, babalarının iş yaşamında olması, sınıf düzeylerinin yükselmesi ve ailenin ekonomik durumunun iyi olması durumlarının yaşam becerilerine olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER

21. yy becerileri, lise öğrencileri, ortaöğretim, yaşam becerileri

OPINIONS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS ON LIFE SKILLS

Mustafa KESER
Department of Educational Sciences, Master's Thesis, 2024
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Okan SARIGÖZ

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the life skills of secondary school students and to examine their life skills according to various variables. For this purpose, the Life Skills Scale and a personal information form prepared by taking the opinions of experts were applied to students studying in different types of high schools in Kırıkhan district of Hatay province. 684 students participated in this research, which was conducted with the relational survey model, one of the quantitative research methods. When the results obtained were examined, it was understood that the life skills of high school students were at a good level. In addition, it has been determined that the life skills of students studying in science high schools are higher than those of students studying in other types of high schools. It has been determined that the life skills of students studying at secondary education level differ according to the students' gender, grade level, field type, mother and father education level, father's profession and monthly income level. It has been determined that students' parents' having a high level of education, their fathers being in business life, their rising class levels and the family's good economic situation have a positive impact on their life skills.

KEYWORDS

21st century skills, high schools students, secondary school, life skills

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **ii**
KISALTMALAR VE SİMGELER……..**v**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vi**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **vii**

BİRİNCİ BÖLÜM
ARAŞTIRMANIN PROBLEM DURUMU, AMACI VE ÖNEMİ

1.1.Problem Durumu **1**
1.2.Araştırmanın Amacı **3**
1.3.Araştırmanın Önemi **4**
1.4.Araştırmanın Varsayımları **5**
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları **5**

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Yaşam Becerileri **7**
2.1.1. Yaşam Becerilerinin Tanımlanması 7
2.1.2. Yaşam Becerilerini Etkileyen Faktörler 9
2.1.3. Yaşam Becerilerinin Temel Bileşenleri 10
2.1.3.1. Karar Verme ve Problem Çözebilme 10
2.1.3.2. Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme 13
2.1.3.3. Duygularla ve Stresle Başa Çıkma 14
2.1.3.4. Empati Kurma ve Öz farkındalık 16
2.1.3.5. İletişim ve Kişilerarası İlişki 17
2.1.4. Ortaöğretim Öğrencilerinde Yaşam Becerilerinin Önemi 19
2.1.5. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle İlgili Alanyazında Yapılan Araştırmalar 20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YÖNTEM

3.1.Araştırma Modeli **22**
3.2.Çalışma Grubu **23**
3.3.Veri Toplama Araçları **26**
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu 26
3.3.2 Yaşam Becerileri Ölçeği 27
3.4.Verilerin Analizi **28**
BULGULAR **32**
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER **59**
KAYNAKÇA **73**

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

Akt.	**:** Aktaran
F	: Frekans
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNESCO	: Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
TDK	: Türk Dil Kurumu
s.	: Sayfa
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı; ve diğerleri
yy	: Yüzyıl
α	: Cronbach alfa
x̄	: Ortalama
%	: Yüzde
&	: Ve

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma Grubunun Özellikleri 25

Tablo 2. Yaşam Becerileri Ölçeği Güvenirlik Analizi 28

Tablo 3. Yaşam Becerileri Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri 29

Tablo 4. Yaşam Becerileri Ölçeği İle İlgili Betimleyici İstatistik Bulguları 32

Tablo 5. Yaşam Becerileri Ölçeği Madde İstatistiği 33

Tablo 6. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Okul Türleri Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 34

Tablo 7. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Cinsiyetleri Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 37

Tablo 8. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 38

Tablo 9. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Alan Türleri Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 39

Tablo 10. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Babalarının Eğitim Durumları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 43

Tablo 11. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Babalarının Meslekleri Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 46

Tablo 12. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Annelerini Eğitim Durumları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 49

Tablo 13. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Annelerinin Meslekleri Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 52

Tablo 14. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Eğitim Görürken Kaldıkları Yerler Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 54

Tablo 15. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Yaşadıkları Yer Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 55

Tablo 16. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyleri Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular 56

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma Modeli 22

Şekil 2. Ölçek Puanlarının Q-Q Plot Dağılımları 30

BİRİNCİ BÖLÜM
ARAŞTIRMANIN PROBLEM DURUMU, AMACI VE ÖNEMİ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesiyle birlikte bireylerin kısa sürede birden fazla ortamda sosyal çevre ile etkileşim kurması mümkün olmaktadır. Bireylerin sosyal çevreleri ile kurdukları etkileşim ise duyguları, düşünceleri ve ortak değerlerine bağlıdır. Özellikle duygu, düşünce ve değer paylaşımı konusunda ortak görüşlere sahip olan bireylerin kurdukları sosyal etkileşim bireylerin hem fiziksel yaşantısını hem de psikolojik yaşantısını olumlu etkilemektedir. Bir başka ifadeyle bireylerin sosyal çevreleriyle kurdukları etkileşimin iyi olabilmesi için kendilerini ifade etme ve iletişime açık olma gibi becerileri kazanmaları gerekmektedir (Danış, 2006).

Teknolojinin yol açtığı değişim ve gelişim hızı temelde bireylerin pek çok problemle karşılaşmalarına neden olmaktadır. Özellikle bireylerin deprem, kaza vb. travmatik olan zorlayıcı yaşam olayları ile başa çıkabilmesi için yardımcı olabilecek yaşam becerilerine ihtiyaç duyduğu görülmektedir (Ümmet ve Demirci, 2017). Bu bağlamda yaşam becerileri, bireylerin hem bilişsel hem duygusal hem de sosyal gelişimleri açısından bireylere davranışsal yeterlilikler kazandırmayı amaçlayan becerilerdir (Nasheeda, Abdullah, Krauss ve Ahmed, 2019).

Bireylerin olumlu ve sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için yaşam becerileri önem arz etmektedir. Özellikle ortaöğretim dönemine denk gelen ve yaşamın en çalkantılı dönemi olarak kabul edilen ergenlik döneminde bireylerin sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi yaşam becerilerinin önemini arttırmaktadır (Güvenç ve Aktaş, 2006). Bu dönem içerisinde ergenlerin sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için sorumluluk bilincinin kazandırılması ve pek çok sosyal beceri konusunda desteklenmesi gerekmektedir. Ancak yaşamın bu döneminde yeterli düzeyde destek

göremeyen ergenlerin problem davranış eğilimi gösterdikleri düşünülmektedir. Bu durum zaman içerisinde önemli bir toplum sağlığı problemine dönüşebilmektedir (Osman, Khalaf, Omar ve Ismail, 2019).

Teknolojide yaşanan gelişmeler günümüzde teknoloji ile tanışma ve teknolojinin kullanılmasını yaşını giderek küçültmektedir. Özellikle çocukluk döneminden itibaren teknoloji kullanımının artması günlük yaşamda kullanılan yaşam becerilerinin kazanılmasını daha önemli bir noktaya getirmektedir. Nitekim eğitim öğretim müfredatlarında da yaşam becerilerine yer verilmesi bu becerilerin çocukluk döneminden itibaren kazandırılmaya çalışıldığını göstermektedir (FitzPatrick, Twohig ve Morgan, 2014). Dünya üzerinde çeşitli ülkelerin eğitim programlarında yaşam becerilerinin çocukların çok yönlü gelişimlerini desteklemek ve günlük yaşamda karşılaşabilecekleri zorluklarla baş edebilmelerini sağlamak amacıyla zorunlu bir beceri eğitimi olarak verildiği görülmektedir (Yılmaz, 2021). İzlanda, Amerika Birleşik Devletleri ve Hindistan gibi ülkelerde yaşam becerilerine eğitim programlarında zorunlu olarak yer verilmesi gençlerin yaşam becerilerinin doğrudan eğitim ortamında desteklenmesi açısından önemlidir (Prajapati, Sharma ve Sharma, 2017). Ülkemizde de yaşam becerilerinin desteklenmesi amacıyla MEB (2023) tarafından Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulları 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda verilmek üzere Temel Yaşam Becerileri Dersi seçmeli ders olarak okutulmaya başlamıştır.

Okulda kazandırılması gereken yaşam becerileri arasında çocukların problem çözme ve etkili karar verebilmesi, eleştirel ve yaratıcı düşünebilmesi, stresle başa çıkabilmesi, iletişim becerileri ve kişilerarası ilişkileri geliştirmesi ve özfarkındalık ve empati kazanabilmesi yer almaktadır. Bu becerilerin eğitim öğretim faaliyetleri ile birlikte kazandırılmaya çalışılması gençlerin geleceğe yönelik daha güçlü olmalarına ve karşılaşabilecekleri zorlayıcı yaşam olayları ile baş edebilmelerine katkı sağlamaktadır (Bharath ve Kumar, 2008).

Gençlerin yaşam becerilerinin geliştirilmesine ilişkin ilgili alanyazında yapılan çalışmaları oldukça sınırlıdır. Buna rağmen yapılan çalışmalarda günlük yaşam becerileri desteklenen gençlerin şiddet ve saldırganlık davranışlarında önemli oranda azalma ve sosyalleşme düzeylerinde artma olduğu görülmektedir (Demirelli ve Barut, 2020). Yaşam becerileri desteklenen gençlerin geleceği planlama ve karar

verme becerilerinde artış ve kişilerarası iletişim becerilerinde gelişim görülmektedir (Yayla Eskici ve Özsevgeç, 2019). Bununla birlikte duygularını ve kendini ifade etmekte zorluk yaşayan, empati kuramayan ve problem durumlarında etkili karar veremeyen gençlerin yaşam becerilerini kazanamamalarından dolayı bilişsel gelişimlerinin ve uyum düzeylerinin olumsuz etkilendiği ve öz denetimlerinin zayıf olduğu görülmektedir (İşmen Gazioğlu ve Canel, 2015; Yalçıntaş Sezgin, 2018). McCollow ve Hoffman (2019) tarafından yapılan çalışmada da yaşam becerileri desteklenmeyen ve hem sosyal hem de duygusal gelişim konusunda yetersizlik yaşayan gençlerin akademik başarılarının da düşük olduğu görülmektedir. Ashdown ve Bernard (2012) tarafından yapılan çalışmada da yaşam becerileri desteklenmeyen ve sosyal ve duygusal gelişim konusunda yetersiz kalan gençlerin kalıcı öğrenme gerçekleştirmelerinin daha güç olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar dikkate alındığında öğrencilerin yaşam becerilerinin desteklenmemesi yaşamlarında ciddi problemlere neden olabilmektedir. Bu hususta gerek eğitim programlarının öğrencilerin yaşam becerilerini destekleyecek şekilde düzenlenmesi gerekse öğrencilerin yaşam becerileri konusunda farkındalık kazanması oldukça önemlidir.

İlgili alanyazın incelendiğinde öğrencilerin yaşam becerilerine ilişkin yapılan çalışmalar bulunsa da bu becerileri etkileyen unsurlar üzerinde yeterince durulmadığı düşünülmektedir. Yaşam becerileri kişinin hayatı boyunca sahip olduğu ve geliştirdiği becerilerin bir bütünüdür. Bu çalışmada da ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri incelenmek istenmiştir. Bundan dolayı bu çalışmada ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri üzerinde gerek devam ettikleri okul türünün gerekse çeşitli demografik özelliklerinin etkililiği araştırılmaktadır. Araştırmanın temel problemi "Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri bulundukları okul türü ve bazı demografik değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?" şeklinde belirlenmiştir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmadaki amaç ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerinin bulundukları okul türü ve bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Belirtilen temel amaca istinaden araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerinin düzeyi nedir?

2. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri bulundukları okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
3. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri baba eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
6. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri babaların mesleğine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri anne eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
8. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri annelerin mesleğine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri eğitim öğretim döneminde kalınan yere farklılaşmakta mıdır?
10. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri yaşanılan yere farklılaşmakta mıdır?
11. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri ailenin aylık gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Ergenlik, bireylerin duygusal ve sosyal gelişimlerinin hızla ilerlediği karmaşık bir dönemdir. Bu dönemde gençlerin yaşam becerilerinin desteklenmesi, yalnızca bireysel gelişimlerine değil, toplumsal refaha da önemli katkılar sağlar. Yaşam becerilerinin gelişimi, gençlerin kaygı düzeylerini azaltırken akademik başarılarını artırabilir. Ayrıca, öz kontrol ve kişilerarası iletişim becerilerinin güçlenmesi, bireylerin daha sağlıklı bir yaşam sürdürmelerine yardımcı olur (Giedd, Blumenthal, Jeffries, Castellanos, Liu, Zijdenbos, Paus, Evans ve Rapoport, 1999). Ancak, yaşam becerilerini etkileyen unsurlar konusunda literatürdeki eksiklikler dikkate alındığında, bu çalışmanın ilgili alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Ergenlik döneminde gençlerin yaşam becerilerinin desteklenmesi; daha sakin ve kontrollü davranışlar sergilemesine, kişilerarası iletişimlerinin güçlenmesine ve problem durumlarında etkili karar verebilme düzeylerinin artmasına katkı sağladığı görülmektedir (Borah, 2018). Gençlerin yaşam boyu sürdürecekleri davranışlarının kazanıldığı ergenlik dönemi içerisinde yaşam becerilerinin farkında olmaları ve gerekli desteği almaları gerek kendileri için gerekse de toplum için oldukça yararlı olarak düşünülmektedir. Gençlerin yaşam becerilerinin gelişimi, uzun vadede toplumsal şiddetin azalmasına ve ekonomik üretkenliğin artmasına katkı sağlayabilir.

İlgili alanyazında yaşam becerilerinin katkı sağladığı durumlar ile ilgili yapılan çok sayıda araştırmaya rastlanmaktadır (İşmen Gazioğlu ve Canel, 2015; Yalçıntaş Sezgin, 2018). Buna rağmen yaşamları üzerinde oldukça önemli olan bu becerileri etkileyen faktörlerle ilgili yapılan çalışmalar oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu hususta bu çalışmanın ilgili alanyazında yer alan boşluğu dolduracağı ve litaratüre faydalı olacağı öngörülmektedir.

Bu araştırma, belirli kısıtlamalar altında gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, çalışma yalnızca 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Hatay ili Kırıkhan ilçesindeki ortaöğretim öğrencilerinin verdikleri yanıtlarla sınırlıdır. Bu durum, bulguların farklı bölgelerdeki öğrenciler için genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. İkinci olarak, öğrencilerin yaşam becerileri algıları, yalnızca Yaşam Becerileri Ölçeği'nin maddeleri ile ölçülmüştür. Bu ölçeğin, öğrencilerin yaşam becerilerini kapsamlı bir şekilde değerlendirmekte bazı sınırlamalara sahip olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Son olarak, çalışmanın bulguları, kullanılan ölçekten elde edilen verilere dayanmakta olup nitel veri toplama yöntemleri veya farklı ölçüm araçları çalışmaya dahil edilmemiştir. Gelecek çalışmalarda, daha geniş bir örneklem grubuyla ve farklı ölçüm araçlarıyla yapılan çalışmalar, bu sınırlılıkların aşılmasına katkı sağlayabilir.

1.4.Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin Yaşam Becerileri Ölçeğine samimi ve dürüst cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, belirli kısıtlamalar altında gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, çalışma yalnızca 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Hatay ili Kırıkhan ilçesindeki

ortaöğretim öğrencilerinin verdikleri yanıtlarla sınırlıdır. Bu durum, bulguların farklı bölgelerdeki öğrenciler için genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. İkinci olarak, öğrencilerin yaşam becerileri algıları, yalnızca Yaşam Becerileri Ölçeği'nin maddeleri ile ölçülmüştür. Bu ölçeğin, öğrencilerin yaşam becerilerini kapsamlı bir şekilde değerlendirmekte bazı sınırlamalara sahip olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Son olarak, çalışmanın bulguları, kullanılan ölçekten elde edilen verilere dayanmakta olup nitel veri toplama yöntemleri veya farklı ölçüm araçları çalışmaya dahil edilmemiştir. Gelecek çalışmalarda, daha geniş bir örneklem grubuyla ve farklı ölçüm araçlarıyla yapılan çalışmalar, bu sınırlılıkların aşılmasına katkı sağlayabilir.

1.6.Tanımlar

Beceri: Bireyin yatkınlık, öğrenim ve pratik yoluyla bir işi etkin bir şekilde sonuçlandırma yeteneğidir (Püsküllüoğlu, 2000). Bu çalışmada beceri, özellikle ergenlerin yaşam becerilerini kazanmalarına yönelik davranışsal yeterlilikler bağlamında ele alınmaktadır.

Ergenlik: Ergenlik, bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçiş yaptığı, sosyal sorumluluklar kazanmaya başladığı ve biyolojik değişimlerin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir (Simmons ve Blyth, 1987). Bu çalışmada, ergenlik dönemi, gençlerin yaşam becerilerinin gelişiminde kritik bir evre olarak değerlendirilmektedir.

Demografi: Nüfusun büyüklüğünü, yapısını, coğrafi dağılımını ve bunların zaman içerisindeki değişimini doğurganlık, ölümlülük, evlenme, boşanma ve sosyal hareketlilik süreçleri yardımıyla matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle inceleyen bilim dalıdır (Başar, 2010). Araştırmada, demografik özellikler, ergenlerin yaşam becerilerindeki farklılıkları belirlemek için kullanılan değişkenlerdir.

İletişim: İletişim, bireyin düşüncelerini ve duygularını karşı tarafa aktarabilmesi için geliştirdiği bir yetenektir (Ersanlı ve Balcı, 1998). Bu çalışmada iletişim, ergenlerin kişilerarası ilişkilerini güçlendirme süreçleri bağlamında ele alınmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde yaşam becerilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için kuramsal çerçevesi kapsamında yaşam becerilerinin ne olduğuna, yaşam becerilerini etkileyen faktörlere, yaşam becerilerinin temel bileşenlerine, önemine ve ilgili alanyazında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.Yaşam Becerileri

Yaşam becerilerinin bireylerin hem günlük hayatlarında hem de iş hayatlarında çevresiyle uyumlu yaşamalarını sağlayan beceriler olduğu düşünülmektedir (Danish, Forneris, Hodge ve Heke, 2011). Öyle ki bu beceriler bireylerin sonradan öğrenebildiği, geliştirebildiği ve değiştirebildiği beceriler olarak kabul edilmektedir. Bir başka deyişle yaşam becerileri bireylerin yaşamlarında istendik davranış değişikliği yaşamalarını sağlayan ve bireylerin olumlu yönde gelişmesini sağlayan beceriler olarak kabul edilmektedir (Gümüşoğlu ve Küçük, 2019).

Yaşam becerileri ile ilgili olarak ilgili literatürde birçok tanımlama görülmektedir. Yaşam becerilerinin daha iyi anlaşılması için yaşam becerilerine ilişkin yapılan tanımların da bilinmesi gerektiği düşünülmektedir.

2.1.1. Yaşam Becerilerinin Tanımlanması

İlgili alanyazında yaşam becerileri sosyal becerileri, teknik olmayan beceriler ve 21. yüzyıl becerileri gibi farklı isimlerde ele alınmaktadır (Koran, 2020). Her ne kadar farklı isimlerle ele alınsa da kurum ve kuruluşların yaşam becerilerine ilişkin yaptıkları tanımlar birbirleriyle benzerlik göstermektedir. Dünya sağlık örgütü yaşam becerilerini, bireylerin günlük yaşama uyum sağlamalarına ve olumlu davranış sergilemelerine fırsat tanıyan beceriler olarak tanımlarken (WHO, 2020). UNICEF yaşam becerilerini, bireylerde davranış değişikliğine neden olan ve davranışlarını olumlu yönde geliştirmelerini imkan sağlayan beceriler olarak (UNICEF, 2003) ve UNESCO ise yaşam becerilerini, bireylerin hem fiziksel hem bilişsel hem de duygusal olarak sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için ihtiyaçları olan tüm bilgi ve

beceriler olarak tanımlamaktadır (UNESCO, 2004). Yaşam becerileri ile ilgili kurum ve kuruluşların yaptıkları tanımlar genel olarak ele alındığında da yaşam becerilerinin bireylerin günlük yaşamda ihtiyaç duydukları uyum kapasitelerinin artmasına, olumlu davranış sergilemelerine, karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmelerine fırsat sağlayan becerilerin tamamı olarak tanımlanabilir.

Yaşam becerilerine ilişkin olarak yapılan çalışmalarda da çok sayıda tanımlamaya rastlanmaktadır. Yadav ve Iqbal (2009)'ya göre yaşam becerileri bireylerin mevcut tutumlarını, ilgilerini, değerlerini ve bilgilerini doğru şekilde kullanmalarını ve bireylerin potansiyellerini olumlu yönde geliştirmelerini destekleyen beceriler olarak tanımlanmaktadır. Sefer ve Akfırat (2009)'a göre yaşam becerileri, bireylerin hem günlük yaşamlarında hem de profesyonel yaşamlarında görev ve sorumluluklarını tam anlamıyla yapabilmeleri için kullandıkları becerilerin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Kolburan ve Tosun (2011)'a göre yaşam becerileri bireylerin istendik yönde davranış değişikliği yapabilmeleri ve bu değişimi etkili bir şekilde sürdürebilmeleri için sahip olmaları gereken yeterliliklerin tamamı olarak kabul edilmektedir.

Yapılan başka bir tanımlamada da yaşam becerilerinin bireylerin olumlu bir davranışı yaşamına entegre edebilmesi, sosyal yaşantısında başarı sağlayabilmesi ve hayatının her alanında verimliliğinin artması için kullanmaları gereken yeterlilikler olduğu belirtilmektedir (Anagün, Kılıç, Atalay ve Yaşar, 2015). Benzer şekilde Murthy (2016)'e göre yaşam becerileri bireylerin günlük yaşam içerisinde karşılaştıkları zorlayıcı ve kaygı verici yaşam olaylarında gerek bilgileri gerek değerleri gerekse tutumları ile olumlu davranış sergilemelerini sağlayan beceriler olarak tanımlanmaktadır.

Bireylerin sosyal ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yürütmelerini, günlük yaşama uyum sağlayabilmelerine, zorlayıcı yaşam olaylarında etkili karar verebilmelerine ve problemlerini çözebilmelerine yardımcı olan yeterlilikler yaşam becerileri olarak ele alınmaktadır (Şimşek, 2019). Bu beceriler bireylerin hem profesyonel yaşantısında hem de özel yaşantısında başarı ve düzen kazanmasına yardımcı olan becerilerdir (Külekçi Akyavuz ve Karakaş, 2020).

Yaşam becerileri ile ilgili olarak ilgili alanyazında yapılan araştırmaların tamamı genel olarak ele alındığında yaşam becerilerinin bireylerin hem yaşamını

hem de iş yaşamını düzenleyen, zorluklarla başa çıkmalarına destek olan, günlük yaşama uyumlarını arttıran, sosyal yaşamda başarılı ilişkiler kurmasını sağlayan ve olumlu davranış değişikliği yaşamasına katkı sağlayan beceriler olduğu düşünülmektedir.

2.1.2. Yaşam Becerilerini Etkileyen Faktörler

Bireylerin istendik yönde olumlu davranış geliştirmesine katkı sağlayan yaşam becerilerini etkileyen çok sayıda değişken bulunmaktadır. Özellikle yaşam becerilerinin doğuştan itibaren kazanılmaya başlandığı düşünüldüğünde yaşam becerileri üzerinde etkili olan ilk faktörün aile ve bireyin sosyal çevresi olduğu bilinmektedir. Öyle ki bireyler yaşama uyum sağlayabilmek ve yaşam becerilerini geliştirebilmek için uygun ortama ihtiyaç duymaktadırlar. Bundan dolayı bireylerin etkileşim içerisinde bulundukları ve ilk okulları olarak kabul edilen aile ortamı yaşam becerilerinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Bununla birlikte aile ortamının çocukların duygusal gelişimin desteklenmesine, özgüvenlerinin artmasına ve iletişim becerilerinin güçlenmesine katkı sağlamasından dolayı yaşam becerilerine de olumlu katkı sağlamaktadır (Roohi, 2014).

Bireylerin yaşam becerilerini etkileyen bir diğer faktör okul ortamıdır. Bireyler okul ortamında akranları ile iletişim becerilerini geliştirme, problem çözebilme, farkındalık ve empati kazanabilme ve karar verebilme gibi pek çok yaşam becerilerini geliştirme fırsatı bulabilmektedirler. Ayrıca karşılaştıkları zorlayıcı yaşam olayları ve stres durumları ile baş edebilmek için gerekli eğitim olanaklarının bulunmasından dolayı psikolojik gereksinimleri de okul ortamında karşılanmaktadır. Okul ortamında geliştirilen yaşam becerilerinin bireylerin sosyal ve duygusal gelişimine katkı sağladığı gibi akademik başarıları üzerinde de olumlu etkisi bulunmaktadır (Murthy, 2016).

Bireylerin yaşam becerilerini etkileyen bir diğer faktör de okul ortamında kullanılan öğretim yöntem tekniklerdir. Öyle ki öğrencilerin aktif katılımının sağlandığı, yaparak yaşayarak öğrenme yaklaşımının ön planda tutulduğu öğretim yönteminde öğrencilerin öğrendiklerini doğrudan uygulayabilmesinden dolayı karşılaştıkları stres durumları ve zorluklarla baş edebilme becerileri gelişmektedir. Ayrıca çocukların özgüvenlerinin artması da uygulanan bu öğretim yöntemi ile mümkün görülmektedir (Suresh ve Subramoniam, 2015).

Bireylerin yaşam becerileri üzerinde etkili olan bir diğer faktör ise bireylerin yaşadıkları sosyal ve kültürel çevredir. Öyle ki ataerkil kültürlerde cinsiyetler arasında eşitlik daha zayıf olduğundan kadın ve erkeklerin yaşam becerilerini geliştirmeleri de adil olmamaktadır. Örneğin bireylerin iletişim becerilerini geliştirirken göz temasını etkili şekilde kullanması gerekirken ataerkil kültürlerde kadınların iletişim kurarken erkeklerin gözüne bakması sakıncalı görüldüğünden bu becerinin gelişmesine zarar vermektedir. Bundan dolayı kültürel olgular yaşam becerileri üzerinde etkili olmaktadır (Murthy, 2016).

2.1.3. Yaşam Becerilerinin Temel Bileşenleri

Bireylerin sağlıklı bir yaşam sürebilmesi ve günlük yaşama uyum sağlayabilmesi için birtakım yaşam becerilerine sahip olmaya ihtiyacı vardır. Bu becerilerin bazılarının duruma özgü yaşandığı bilinse de bazılarının bireylerin yaşamı süresince devam ettiği bilinmektedir. Dünya Sağlık Örgütü kişilerin sahip olmaları gereken yaşam becerilerinin 10 temel bileşenden oluştuğunu belirtmektedir. Bu yaşam becerileri bileşenlerinin karar verme becerileri, problem çözme becerileri, stresle baş etme becerileri, duygularla baş etme becerileri, empati kurma becerileri, öz farkındalık becerileri, yaratıcı düşünme becerileri, eleştirel düşünme becerileri, iletişim becerileri ve kişilerarası iletişim becerilerinden oluştuğu ifade edilmektedir (WHO, 2020). Yaşam becerilerinin temel bileşenleri; karar verme ve problem çözebilme, yaratıcı ve eleştirel düşünme, duygularla ve stresle başa çıkma, empati kurma ve öz farkındalık, iletişim ve kişilerarası ilişkidir (Bolat ve Balaman, 2017).

2.1.3.1.Karar Verme ve Problem Çözebilme

Yaşam becerileri arasında bireylerin günlük yaşamları üzerinde önemli derecede etkisi bulunan becerilerden birisi karar vermedir. Bu beceri; bireylerin içinde bulundukları durumlarda tüm olasılıkları göz önünde bulundurarak kendisi adına en uygun olanı tercih edebilme yeteneği olarak kabul edilmektedir. Bireylerin karar verme becerileri belirli bir süreç birlikte kendisini gösterebilmektedir. Öyle ki bu süreç karar vermek için önce durumun net şekilde tanımlanması ile başlamakta sonrasında duruma ilişkin tüm seçeneklerin belirlenmesi ile devam etmektedir. Duruma ilişkin tüm seçeneklerin değerlendirilmesinden sonra belirlenen seçeneğin uygulanması ve sonrasında da sonuçlarının değerlendirilmesi şeklinde süreç tamamlanmaktadır (Blakemore ve Robbins, 2012).

Bireylerin günlük yaşamları içerisinde çeşitli karar verme süreçleri yaşadıkları bilinmektedir. Her ne kadar karar verme süreçleri gerek önemi gerekse içeriği bakımından farklı konularda gerçekleşse bile süreçlerin paydası ortaktır. Bu da karar verme sürecini yöneten bireyin kendisine uygun tüm alternatifleri belirledikten sonra amacına en uygun olan alternatifi seçmesi şeklindedir. Ancak karar verme sürecini yöneten bireyin bu esnada gerek sezgileri gerekse tecrübeleri doğrultusunda hareket etmesi doğru kararı vermesi için yeterli olmayabilir. Bireylerin karar verme sürecinde başarılı olabilmesi için karar analizlerini uygulaması ve karar verme becerilerini geliştirmesi gerekmektedir (Güngör ve Özcan, 2022).

Yaşamın her alanında kullanılan bir beceri olmasından dolayı karar verme becerileri bireylerin yaşamlarında oldukça büyük bir öneme sahiptir. Özellikle bireylerin başarılarında kritik bir öneme sahip olan karar verme becerileri bireylerin mutluluklarını ve iyi oluşlarını da etkilemektedir. Öyle ki karar verme sürecinde iyi olan bireylerin yaşamlarında daha az problemle karşılaştıkları ve başarı duygusunu daha fazla yaşadıkları görülmektedir (Mellers, Schwartz ve Cooke, 1998).

Bireylerin karar verme becerilerini geliştirebilmesi için problemleri doğru şekilde tanımlaması, probleme ilişkin verileri toplaması, verileri doğru analiz etmesi ve problemin çözümüne ilişkin tüm alternatifleri belirlemesi, alternatiflerden birisini tercih etmesi ve sonucunu değerlendirmesi gerekmektedir. Bireylerin bu becerilerini geliştirebilmesi mevcut kaynaklarını daha etkili kullanmasını sağladığından özgüvenlerinin de artmasına katkı sağlamaktadır. Böylece karar verme becerileri gelişmiş olan bireylerin yaşamlarında daha mutlu daha başarılı ve daha sağlıklı olabildikleri öngörülmektedir (Lerner, Li, Valdesolo ve Kassam, 2015).

Bireylerin yaşadıkları durumlarda karar verebilmesinde etkili olan bir diğer faktör yaşadıkları problem durumunun üstesinden gelebilme becerisine sahip olmasıdır. Problem çözme becerisi bireylerin gerek deneyimleri gerekse bilgi, yetenek ve bilişsel özellikleri dikkate alınarak mevcut problem durumunun sistematik bir şekilde çözülmesi olarak tanımlanmaktadır (Alver, 2013). Bireylerin belirli bir durumda istedikleri sonuca ulaşabilmeleri için kullandıkları bir beceri olan problem çözme becerisi, günlük yaşam içerisinde sıklıkla kullanılan bir beceri olmasından dolayı bireylerin yaşam becerilerini etkilemektedir. Özellikle tahmin

edilmesi zor olan bir durumda bireylerin istedikleri sonuca ulaşabilmeleri için üst düzey düşünmeleri gerektiğinden problem çözme becerileri bireylerin durumdan kurtulabilmek için yüksek düzeyde çaba göstermesine fırsat tanımaktadır (Erdem ve Yazıcıoğlu, 2016).

Günlük yaşam içerisinde karşılaşılan tüm problem durumlarının çözümünde kullanılabilecek tek bir problem çözme yöntemi bulunmamaktadır. Öyle ki problem çözme süreci gerek problem durumunun kendisine gerek problemin gerçekleştiği zamana gerekse bireylerin problem durumunda gösterdikleri davranışa göre değişebilmektedir. Her ne kadar problem çözme süreci farklılık gösterebilse de problem çözme sürecinde kullanılan yöntemlerin ortak belirli temel özellikleri bulunmaktadır. Bingham (2016)'a göre bu özellikler şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Problem durumunun belirlenmesi sonrası problemle ilgilenme ihtiyacı hissedilmesi
- Problemin doğru bir şekilde tanımlanabilmesi, açıklanabilmesi, özelliklerinin bilinebilmesi ve problem durumuna ilişkin ikincil problemlerin anlaşılmaya çalışılması
- Problem durumuna ilişkin bilgilerin ve verilerin toplanması
- Problem durumuna en uygun olacak verilerin seçilmesi ve düzenlenmesi
- Elde edilen verilerin problem durumu dikkate alınarak olası çözüm yollarının belirlenmesi
- Problem durumunun çözümüne ilişkin yolların değerlendirilmesi ve en uygun olanının seçilmesi
- Problem durumuna ilişkin belirlenen çözüm yolunun uygulanması
- Problem durumunun çözülebilmesi için belirlenen yöntemin değerlendirilmesidir (Bingham, 2016).

Problem çözme becerileri, belirlenen süreç içerisinde gerçekleşen bir beceri olmasından dolayı öğrenilebilen bir beceri olarak kabul edilmektedir. Günlük yaşam içerisinde sıklıkla kullanılmasından dolayı da bireylerin bilmesi ve öğrenmesi gereken en önemli becerilerden biri olarak görülmektedir (Demirtaş ve Dönmez, 2008). Özellikle çocukluk döneminde kazanılması gereken bir beceri olan problem çözme becerileri çocukların sosyal ikilemlerinin çözümünde, problem davranışlarının

önlenmesinde ve akran ilişkilerinde görülebilecek yıkıcı davranışların düzeltilmesinde oldukça önemlidir (Joseph ve Strain, 2010).

2.1.3.2.Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme

Yaratıcı düşünme becerisi; yaşam becerileri içerisinde bireylerin mevcut problem durumlarında etkili çözüm üretebilmesini sağlayan en önemli becerilerden birisidir. Yaratıcı düşünme bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları problemler karşısında özgün fikirler üretme, yeni yollar deneme ve mevcut çözüm yollarından yola çıkarak alternatif çözümler geliştirme becerisi olarak kabul edilmektedir (Temizkan, 2011).

Yaratıcı düşünme becerisine ilişkin toplumda ciddi bir kavram yanılgısı bulunmaktadır. Öyle ki yaratıcı düşünme becerisinin yalnızca sanatsal etkinliklerde kullanılan bir beceri olduğu düşünülmektedir. Ancak yaratıcı düşünme becerisi yaşamın her alanında karşılaşılabilen problem durumlarının çözümünde kullanılabilecek bir süreç olarak görülmelidir (Pringle ve Mayer, 2009).

Senemoğlu (2020)'na göre bireylerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeleri için sahip olmaları gereken belirli özellikler bulunmaktadır. Bunlar:

- Karşılaştıkları problem durumlarının doğru tanınması
- Problem durumlarına ilişkin analiz yapılması
- Problem durumunun sorgulanması
- Problem durumuna ilişkin anlamlı sorular sorulması
- Problem durumunda karşılaşılan bağımsız durumların birbirleriyle ilişkisinin belirlenmesi
- Problem durumunun çözümüne ilişkin alternatif çözümlerin geliştirilmesi
- Problem durumunun farklı yönlerinin incelenmesidir (Senemoğlu, 2020).

Yaratıcı düşünme becerisine sahip olan çocukların günlük yaşamda karşı karşıya kaldıkları problem durumlarını sorgulayabildikleri ve problemle başa çıkabildikleri için problem durumunda çözüm yolları geliştirebilmektedir. Bu bakımdan yaratıcı düşünme becerisi çocukların mevcut potansiyellerinin geliştirilmesinde önemli bir beceri olarak görülmektedir (Ataş ve Efeçınar, 2020).

Bireylerin bir olguya veya duruma ilişkin disiplinli ve kusursuz şekilde düşünmelerini sağlayan bir diğer düşünme biçimi ise eleştirel düşünme becerisidir.

Eleştirel düşünme becerisi, bireylerin bir davranışa veya düşünceye ulaşmak için gerek akıl yürütme gerek mantık gerekse karşılaştırma gibi yöntemlerin kullanılarak kalıpların, varsayımların ve önceki bilgilerin tartışıldığı, yargılandığı ve değerlendirildiği düşünme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Güven ve Kürüm, 2008).

Bireylerin günümüzde ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için düşünme becerileri konusunda daha donanımlı olmaları gerekmektedir. Özellikle bilginin doğrudan alınıp kullanıldığı değil de bilginin gerekli düşünme işleminden geçirilerek kullanılmaya başlandığı eğitim sisteminde de sorgulayan, esnek düşünebilen, yaratıcı düşünceler ortaya koyabilen ve irdeleyebilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda eleştirel düşünme becerisinin kazandırılması hedeflenen bir beceri olduğu kabul edilmektedir (Ocak ve Kutlu Kalender, 2016).

Ennis (2011)'e göre eleştirel düşünme becerisine sahip olan bireylerin özellikleri incelendiğinde tüm seçeneklere dikkat ettikleri ve açık fikirli oldukları, bilgiye ulaşma arzusu taşıdıkları, edindikleri kaynakların güvenilir olup olmadığını araştırdıkları, duruma/olaya ilişkin varsayımları ve neden-sonuçları tanımladıkları, sonuca yönelik uygun sorular sordukları, zorlayıcı durumlarda bile adaletli davranabildikleri, hipotezler oluşturabildikleri ve deney yaparken uygun plan yaparak deneyi sürdürebildikleri görülmektedir.

Düşünme becerileri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerisini pek çok ortak özelliğinin olduğu görülmektedir. Özellikle belirli bir problemin doğru bir şekilde tanımlanması, sorgulanması ve analiz edilmesi gibi süreçlerin her iki düşünme becerisinde de bulunması eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisinin birbirleri ile bağlantılı ve iç içe bir yapıda bulunduğu göstermektedir (Akar Vural ve Kutlu, 2004).

2.1.3.3.Duygularla ve Stresle Başa Çıkma

Duygular, bireylerin baş etmeleri ve yönetmeleri gereken bir beceri alanı olarak görülmektedir. Öyle ki duyguların belirli konu doğrultusunda bireyleri düşünmeye, planlamaya, davranış gerçekleştirmeye ve problem çözmeye ilişkin güçlendirebileceği veya engelleyebileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda bireylerin sınırlarını belirlemede etkili olan duyguların yönetilmesi gerekmektedir (Goleman, 2011).

Duyguların yönetilmesi bireylerin gerek kendi duygularını gereksede de kendisi dışındaki kişilerin duygularını tanıyarak duyguların davranışlar üzerindeki etkisinin algılanması ve duygulara uygun dönütlerin verilmesi süreci olarak kabul edilmektedir. Çünkü sosyal bir varlık olan bireylerin gerek kendi duygularını gerekse de çevresindeki bireylerin duygularını anlamlandırması ve duyguları doğrultusunda doğru davranışlar sergilemesi yaşam bütünlüğünü olumlu etkilemektedir (Ataş ve Efeçınar, 2020).

Günlük yaşam içerisinde karşılaşılan olayları veya durumları etkili bir şekilde yönetebilmek ve anlamlandırabilmek için duygularla başa çıkılması gerekmektedir. Çünkü duygularla başa çıkma becerisi duyguların doğru bir şekilde tanımlanması, anlamlandırılması ve kabul edilmesi sürecini içermektedir (Onat Köroğlu ve Avcıbay Vurgeç, 2021).

Bireylerin duyguları ile başa çıkma becerisi duygusal olarak zorlandıkları durumlarda yaşam kalitelerinin artması ve daha sağlıklı bir ruh halinde bulunmalarına katkı sağlayan bir beceridir. Bundan dolayı bireylerin yaşam içerisinde karşılaştıkları duygusal zorlukların üstesinden gelebilmek için duyguları ile başa çıkma becerisini geliştirmeleri gerekmektedir. Bireylerin kendilerini tanımaları, duygularını doğru ve etkili şekilde ifade etmeleri ve etkileşim içerisinde verilen tepkiler arasındaki ilişkinin anlamlandırılması duygular ile başa çıkma becerisinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Kervancı, 2008).

Bireylerin gerçek dışı ve olumsuz duygu ve düşüncelerinden kaynaklanarak meydana gelen problemler stres olarak adlandırılmaktadır. Bireylerin streslerini yönetebilmeleri ve baş edebilmeleri için olumsuz duygu ve düşüncelerinden uzaklaşmaları ve değiştirmeleri gerekmektedir. Bundan dolayı bireylerin stresle başa çıkabilmeleri için öncelikle strese neden olan durumun doğru şekilde belirlenmesi, sonrasında da gerekli sosyal destekle birlikte içsel motivasyonu sağlayarak stres yaratan durumdan uzaklaşması gerekmektedir (Onat Köroğlu ve Avcıbay Vurgeç, 2021).

Günlük yaşam içerisinde sıklıkla karşılaşılan bir problem durumu olan stres, bireylerin yönetmesi gereken bir beceri haline gelmiştir. Özellikle stresle başa çıkabilme becerisinin geliştirilmesi bireylerin günlük yaşam kalitelerinin artmasını sağlamaktadır. Bundan dolayı bireylerde strese neden olan durumların belirlenmesi,

stresle baş etme yöntemlerinin öğrenilmesi ve bu yöntemlerin doğru bir şekilde uygulanması günlük yaşam kaliteleri açısından oldukça önemlidir (Karabulut, 2024).

Stresle başa çıkabilmek için öncelikle stres yaratan durumun belirlenmesi gerekmektedir. Belirlenen stres durumunun tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmadığında ise stresle başa çıkma gücünün geliştirilmesi gerekmektedir. Bireylerin stresle başa çıkma güçlerinin geliştirilmesine ise kendilerine ilişkin farkındalıklarının, çevresel uyumlarının ve sosyal ilişkilerinin arttırılması katkı sağlamaktadır (Bektaş ve Karagöz, 2017).

2.1.3.4.Empati Kurma ve Öz Farkındalık

Günlük hayatta sıklıkla kullanılan bir kavram olmasına karşın empati kavramının anlamına ilişkin tam anlamıyla doğru bir tanımlama yapılmamış bir başka ifadeyle zaman içerisinde empati kavramının tanımları değişikliğe uğramıştır. Öyle ki Palan (2008)'ya göre empati bireylerin çevresindeki diğer bireylerin iç dünyalarında ne hissettiklerini ve ne düşündüklerini algılayarak duygu ve düşüncelerine hassas bir şekilde dönüt verebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Ulus (2015)'a göre empati, bireylerin diğer bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarını sanki kendisi yapıyormuş veya hissediyormuş gibi deneyimleyerek sürece dahil olma becerisi olarak tanımlanmaktadır. Rogers ve Akkoyun (2019)'a göre ise empati bireylerin belirli bir süre boyunca çevresindeki diğer bireylerin hissettiklerini tam olarak anlayıp yargılamadan hassas bir şekilde kabul etmesi ve uygun şekilde dönütler sağlaması olarak tanımlanmaktadır. Empati kavramına ilişkin yapılan tüm tanımlar genel olarak değerlendirildiğine ise empatinin bireylerin çevresindeki diğer bireylerin duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını tam anlamıyla anlayarak yargılamadan hassas şekilde dönütler sağlaması ve yaşadıklarına dahil olması olduğu düşünülmektedir.

Günlük yaşam içerisinde sıklıkla kullanılan bir beceri olan empati becerisinin etkin bir şekilde kullanılması bireylerin kişilerarası iletişimlerini güçlendirmesinden dolayı bireylerin birbirlerine yakınlaşmalarını sağlamaktadır. Özellikle bireylerin kendilerinin doğru şekilde anlaşıldığını ve kendilerine değere verildiğini hissetmeleri öznel iyi oluşlarının da artmasını sağlamaktadır. Bu da bireylerin kişilerarası ilişkilerinde başarılı olmasına hatta empati kurulan bireyin de empati becerisinin

gelişerek diğer bireylerin hissettiklerini ve tepkileri daha iyi anlamalarına katkı sağlamaktadır (Yüksel, 2004).

İlgili alanyazın incelendiğinde bireylerin empati becerisi kazanabilmesi için öncelikle kendisini anlayabilmesi, kendisiyle empati kurabilmeyi öğrenmesi, değerlendirme yapmadan gözlem yapabilmesi ve kendisinin farkında olması gerektiği görülmektedir (Rutsch, 2019).

Empati kurma becerisi için öz farkındalık bir ön koşul niteliği taşımaktadır. Bu durum; bireylerin güçlü aynı zamanda zayıf yönlerini, hoşlandığı ve hoşlanmadığı durumları, isteklerini ve ihtiyaçlarını doğru şekilde tanımaları olarak tanımlanmaktadır. Özellikle bireylerin kendisinin tanıması ve kendisinin farkında olması öncelikle kendi duygu, düşünce ve davranışlarını anlamlandırmasını sağladığından empati kurabilmelerine ve iletişim becerilerine de katkı sağlamaktadır (Ulus, 2018).

Bireylerin öz farkındalıkları sürekli olarak devam eden bir süreç olarak kabul edilmektedir. Öyle ki bireylerin kendi duygu, düşünce ve davranışlarını doğru şekilde anlayarak kendisine ilişkin bilincinin artması çevresine yönelik bakış açısını da belirlemektedir. Ancak öz farkındalığı düşük olan bireylerin duygu ve düşünlerine ilişkin farkındalıkları olmadığından diğer bireylerin duygularını anlamada ve yüzlerine gülseler bile gerçekte hissettikleri duygularını ve düşüncelerini anlamlandırmada zorlandıkları bilinmektedir. Bireylerin yaşadıkları bu karmaşık durum da huzursuzluğa ve saldırganlığa neden olabilmektedir (Cüceloğlu, 2019).

Öz farkındalığı yüksek olan bireylerin ise çevresinde yaşanan olayların ve dünyaların farkında olduğu, iç dünyasında yaşadığı duygu ve düşünceleri doğru şekilde anlamlandırdığı, çevresel faktörlerden duygu ve düşüncelerinin nasıl etkilendiğini ve diğer bireylerin çevrelerinden nasıl etkilendiğini bildiği ve yaşamlarını yönetmede başarılı olabildikleri bilinmektedir (Cüceloğlu, 2019).

2.1.3.5.İletişim ve Kişilerarası İlişki

Latince kökenli bir kavram olan iletişim, birliktelik anlamına gelen "Common" kelimesinin türetilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde anlamı ortak duygu, düşünce ve bilgi paylaşımı olarak kabul görmeye başlamıştır. Özellikle sosyal bir varlık olan bireylerin varoluşlarını sürdürebilmeleri için diğer bireylerle

ortak duygu ve düşünce paylaşımında bulunmaları gerektiğinde iletişim daha da önemli hale gelmiştir. Öyle ki bireylerin iletişim kurarak birbirlerini etkilemeleri ve diğer bireylerden etkilenmeleri sonucunda tutum ve davranışları belirlenmektedir (Dağ, 2014).

En az iki bireyin katılım gösterdiği iletişim sürecinde bireylerin karşılıklı şekilde duygu, düşünce veya bilgi paylaşımında bulunmaları yaşanabilecek problemlerin çözümünde en etkili çözüm yolu olduğu, bireylerin sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı ve kendilerini ifade edebildikleri için öznel iyi oluşlarının arttığı görülmektedir (Kaya, 2020). Bununla birlikte insanlık tarihi açısından da oldukça önemli olan iletişim süreci duygu, düşünce ve bilgilerin kaydedilmesine fırsat tanıdığından gelecek nesillere de bunların ulaşmasını sağlamaktadır (Gülbahar ve Aksungur, 2018).

İletişim sürecinin sağlıklı sürdürülebilmesi için bireylerin etkili aynı zamanda güçlü iletişim becerilerini kullanabilmeleri gerekmektedir. Yüksel Şahin (2020)'e bireylerin etkileşim iletişim becerilerini sürdürebilmeleri için gerekli olan özellikler şunlardır:

- Bireylerin iletişim kurarken hem kendisine hem de diğer bireylere saygı göstermesi
- Bireylerin iletişim esnasında empati kurabilmesi
- Bireylerin etkin dinleme becerisine sahip olabilmesi
- Bireylerin iletişim kurarken duygu, düşünce veya bilgilerini somutlaştırması
- Bireylerin duygu ve düşünceleri uygun ve sade bir dille anlatması
- Bireylerin iletişim kurarken ben dilini aktif olarak kullanması
- Bireylerin iletişim kurarken dürüst ve saydam olması
- Bireylerin iletişim kurarken kullandıkları sözel ve sözel olmayan mesajlarının birbirlerini desteklemesi ve tutarlı olmasıdır (Yüksel Şahin, 2020).

Sosyal bir varlık olan insanların varlıklarını sürdürebilmek için gerek duydukları bir yaşam becerisi olan iletişim becerilerini sergileyebilmeleri için kişilerarası ilişki içerisinde olmaları gerekmektedir. Öyle ki kişilerarası ilişkiler bireylerin varlıkları sürdürebilmek ve hayatta kalmaları için zorunlu bir beceri olarak görülmektedir. Bireylerin kişilerarası ilişki kurarken hissettikleri heyecan ve sıcaklık bireylerin ilgi görme, destek hissetme ve işbirliği içerisinde olmalarını sağlamaktadır.

Bundan dolayı kişilerarası ilişki kurma becerisini kazanan bireylerin olumlu ilişkiler kurma ve kurdukları ilişkileri de yapıcı bir sürdürme ve sonlandırma yeteneğini de kazandıkları düşünülmektedir (Ataş ve Efeçınar, 2020).

Kar (2011)'a göre bireylerin kişilerarası ilişki kurarken sahip olmaları gereken özellikler şunlardır:

- Bireylerin hem sözel hem sözel olmayan hem de yazılı iletişim becerilerini gösterebilmesi
- Bireylerin aktif ve etkin dinleme becerisini sürdürebilmesi
- Bireylerin eleştiri yapabilmesi ve yapılan eleştiriyi kabul edebilmesi
- Bireylerin ilişki kurma niyetinde oldukları bireylerin özelliklerini övebilmesi ve kendisine yapılan övgüleri kabul edebilmesi
- Bireylerin düşünce ayrılıkları durumlarında yaşanabilecek çatışmaları yönetebilmesidir (Kar, 2011).

2.1.4. Ortaöğretim Öğrencilerinde Yaşam Becerilerinin Önemi

Ortaöğretim, yaşamın en çalkantılı dönemi olarak kabul edilen ergenlik dönemine denk gelen bir eğitim dönemidir. Bu dönem bireylerin kimlik bunalımı yaşadıkları, kendi varlıklarını sorguladıkları ve "Ben kimim?" sorusuna cevap aradıkları bir dönem olduğundan yaşam için oldukça kritik bir öneme sahiptir. Bireyler bu dönem içerisinde kendilerini keşfettiklerinden hem potansiyelleri artmakta buna rağmen daha savunmasız hale de gelebilmektedirler. Bundan dolayı bu gelişim dönemi içerisinde bireylerin benlik algısı oluşturma, sosyal beceri geliştirme, duygu yönetimi ile başa çıkma gibi birçok durumla karşılaştıkları bilinmektedir. Bireylerin bu gelişim dönemi içerisinde karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmesi için yaşam becerilerini kazanmaları gerekmektedir. Özellikle bireylerin kişilik özelliklerinin gelişmesinde ve çevresel faktörlerden almaları gereken psikososyal destek gereksinimlerinde yaşam becerilerine ihtiyaç duydukları görülmektedir (Kackar ve Joshi, 2016).

Enformasyon dönemi içerisinde bilgi akışının hızlı ve sürekli olması bireylerin yaşamın hızına ayak uydurmasını zorlaştırmaktadır. Özellikle bireylerin bilgi akışındaki değişime ve değişen çevre koşullarına uyum sağlayabilmesi için yaşam becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Öyle ki bireylerin değişen yaşam

koşulları içerisinde karşılaştıkları problemlere çözüm geliştirebilmeleri, çevreyi daha iyi tanıyabilmesi, tüketici olabildiği kadar üretici de olabilmesi, kendisine ve çevresine karşı daha duyarlı olabilmesi, çok boyutlu düşünebilmesi ve bilimsel yöntemleri kullanabilmesi için yaşam becerilerine ihtiyaç duymaktadırlar (Demir, 2006).

2.1.5. Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşam Becerileri İle İlgili Alanyazında Yapılan Araştırmalar

Yaşam becerilerine yönelik yurt içinde ve yurt dışında yapılan çok sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Ancak yaşamın en çalkantılı dönemine denk gelen ortaöğretim döneminde öğrencilerin yaşam becerilerinin incelendiği çalışmalara ilgili alanyazında çok az yer verilmektedir. Buna rağmen Botvin ve Griffin (2004) tarafından yapılan ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim öğrencilerine uygulanan yaşam becerileri eğitiminin öğrencilerin madde kullanımları, sosyal becerileri ve özdenetim becerilerine etkisinin belirlenmesi çalışmasında öğrencilere uygulanan yaşam becerileri eğitimi sonrası öğrencilerin madde kullanımlarında ciddi oranda azalma yaşandığı, saldırganlık ve şiddet gibi olumsuz davranışlarını ortadan kaldırdığı ve daha başarılı sosyal ilişkiler kurmalarını sağladığı görülmektedir.

Holt, Tink, Mandigo ve Fox (2008) tarafından yapılan Kanada'da ortaöğretim kademesinde eğitim gören ve okullarının futbol takımlarında görev alan öğrencilerin yaşam becerilerinin incelenmesi çalışmasında futbol takımında görev alan ortaöğretim öğrencilerinin sosyal ilişkilerde başarı, saygılı ve hoşgörülü olma, iyi bir vatandaş olma gibi toplumsal ve yaşamsal becerilerde başarılı oldukları görülmektedir. Öyle ki yapılan çalışmada öğrencilerin takım oyunu oynamalarından dolayı empati kurabildikleri ve kişilerarası ilişkilerde başarı sağladıkları anlaşılmaktadır.

Ümmet ve Demirci (2017) tarafından yapılan yaşam becerileri psikoeğitim programının ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin iyi oluş düzeylerine etkisinin belirlenmesi çalışmasında 90 dakikalık 9 oturumdan oluşan psikoeğitim programının öğrencilerin iyi oluş düzeyleri için olumlu katkısı olduğu ve öğrencilerin düzeylerini arttırdığı görülmektedir.

Kutsal (2018) tarafından yapılan kız meslek lisesi öğrencilerine uygulanan yaşam becerileri psikoeğitim programının etkililiğinin incelenmesi çalışmasında

sekiz oturum ve sekiz atölye oturumdan oluşan psikoeğitim programının kız meslek lisesi öğrencisinin yaşam becerileri için olumlu katkısı olduğu aynı zamanda öğrencilerin yaşam becerilerini kalıcı şekilde öğrendikleri görülmektedir.

Uzunpınar (2023) tarafından yapılan ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin yaşam becerileri üzerinde yaratıcı drama yönteminin etkililiğinin incelenmesi çalışmasında 60 dakikalık sekiz oturumdan oluşan yaratıcı drama yöntemi ile geliştirilen iletişim becerileri psikoeğitim programının öğrencilerin yaşam becerilerinde olumlu bir artış sağladığı ve yaşam becerilerinde kalıcı öğrenmeyi sağladıkları görülmektedir.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin yaşam becerileri ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar bütün olarak ele alındığında yaşamın önemli bir dönemine denk gelen ortaöğretim döneminde yaşam becerilerine yönelik uygulanan eğitimlerin yaşam becerileri için olumlu katkısının olduğu ve yaşam becerilerinin kalıcı olmasını sağladıkları görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

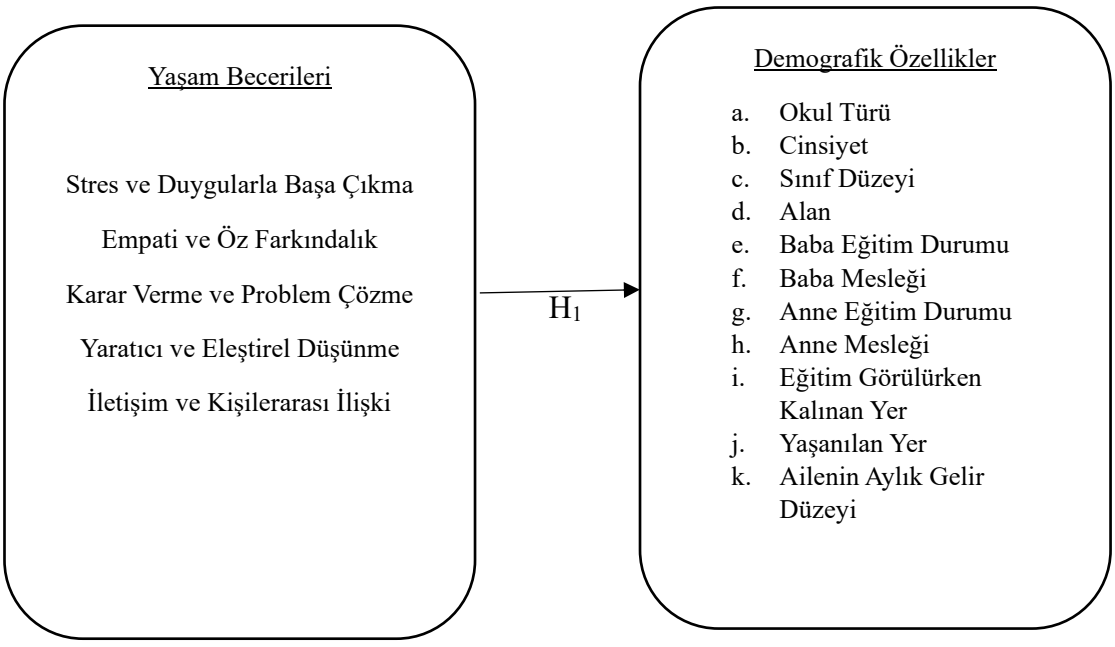
YÖNTEM

Bu bölümde ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerinin bulundukları okul türü ve demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine ilişkin uygulanan araştırma modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nicel araştırma metotlarından birisi olan ilişkisel tarama modeli ile yapılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirleyen araştırma desenleridir (Karasar, 2016). Yapılan araştırmada ikiden fazla değişken bulunduğundan ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Bu doğrultuda tasarlanan araştırma modeli Şekil 1.'de belirtilmiştir.

Şekil 1.
Araştırma Modeli

Araştırma modelinde görüldüğü üzere ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerilerinin belirlenmesi üzerine geliştirilen hipotezler şunlardır:

H_{1a}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri bulundukları okul türüne göre farklılaşmaktadır.

H_{1b}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.

H_{1c}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri sınıf düzeylerine göre farklılaşmaktadır.

H_{1d}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri alanlarına göre farklılaşmaktadır.

H_{1e}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri babalarının eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır.

H_{1f}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri babalarının mesleğine göre farklılaşmaktadır.

H_{1g}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri annelerinin eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır.

H_{1h}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri annelerinin mesleğine göre farklılaşmaktadır.

H_{1i}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri eğitim görürken kaldıkları yere göre farklılaşmaktadır.

H_{1j}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri yaşadıkları yere göre farklılaşmaktadır.

H_{1k}: Ortaöğretim kademesinde eğitim gören gençlerin yaşam becerileri ailelerinin aylık gelir düzeylerine göre farklılaşmaktadır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin bulundukları okul türleri incelendiğinde 275 (%40,2)'inin Anadolu Lisesi'nde, 106 (%15,5)'sının Fen Lisesi'nde, 167 (%24,4)'sinin Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde ve 136 (%19,9)'sının Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde eğitim gördükleri tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri incelendiğinde 249 (%36,4)'unun erkek, 435 (%63,6)'inin kız olduğu tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin bulundukları

sınıf düzeyleri incelendiğinde 192 (%28,1)'sinin 9. Sınıfta, 187 (%27,3)'sinin 10. Sınıfta, 166 (%24,3)'sının 11. Sınıfta ve 139 (%20,3)'unun 12. Sınıfta eğitim gördükleri tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin tercih ettikleri alan türleri incelendiğinde 63 (%9,2)'ünün henüz alan tercih etmediği, 37 (%5,4)'sinin sözel alanı, 275 (%40,2)'inin sayısal alanı, 254 (%37,1)'ünün eşit ağırlık alanını ve 55 (%8)'inin diğer alanları tercih ettiği tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin babalarının eğitim durumları incelendiğinde 14 (%2)'ünün okuryazar olmadığı, 12 (%1,8)'sinin yalnızca okuryazar olduğu, 199 (%29,1)'unun ilkokul mezunu olduğu, 134 (%19,6)'ünün ortaokul mezunu olduğu, 203 (%29,7)'ünün lise mezunu olduğu ve 122 (%17,8)'sinin üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin babalarının meslekleri incelendiğinde 59 (%8,6)'unun çalışmadığı, 116 (%17)'sının esnaf (kendi işi) olduğu, 123 (%18)'ünün kamu çalışanı olduğu, 92 (%13,5)'sinin özel sektörde görev yaptığı, 216 (%31,6)'sının serbest meslek çalışanı olduğu ve 78 (%11,4)'inin vefat ettiği için diğer grubuna dahil olduğu tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin eğitim durumları incelendiğinde 28 (%4,1)'inin okuryazar olmadığı, 16 (%2,3)'sının yalnızca okuryazar olduğu, 291 (%42,5)'inin ilkokul mezunu olduğu, 142 (%20,8)'sinin ortaokul mezunu olduğu, 147 (%21,5)'sinin lise mezunu olduğu ve 60 (%8,8)'ının üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin meslekleri incelendiğinde 596 (%87,1)'sının çalışmadığı, 5 (%0,7)'inin esnaf (kendi işi) olduğu, 40 (%5,8)'ının kamu çalışanı olduğu, 15 (%2,2)'inin özel sektör çalışanı olduğu, 11 (%1,6)'inin serbest meslek çalışanı olduğu ve 17 (%2,5)'inin vefat ettiği için diğer grubuna dahil olduğu tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin eğitim görürken kaldıkları yerleri incelendiğinde 626 (%91,5)'sının ailesi ile birlikte kaldığı, 5 (%0,7)'inin ebeveynlerinden yalnızca birisi ile kaldıkları, 48 (%7)'inin yurtta kaldıkları ve 5 (%0,7)'inin akrabaları ile birlikte kaldıkları tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin yaşadıkları yerler incelendiğinde 222 (%32,5)'sinin köyde yaşadığı, 35 (%5,1)'inin kasabada yaşadığı ve 427 (%62,4)'sinin ilçe merkezinde yaşadığı tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin aylık gelir düzeyleri incelendiğinde 188 (%27,5)'inin ailesinin 0-10000 TL arasında, 207 (%30,3)'sinin 10000-20000 TL arasında, 113 (%16,5)'ünün 20000-30000 TL arasında, 94 (%13,7)'ünün 30000-50000 TL arasında, 48 (%7)'inin 50000-70000 TL arasında, 16 (%2,3)'sının 70000-100000 TL arasında ve 18 (%2,6)'inin 100000 TL ve üzerinde aylık gelir düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 1.
Çalışma Grubunun Özellikleri

Değişken		f	%
Okul Türü	Anadolu Lisesi	275	40,2
	Fen Lisesi	106	15,5
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	167	24,4
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	136	19,9
Toplam		684	100
Cinsiyet	Erkek	249	36,4
	Kız	435	63,6
Toplam		684	100
Sınıf Düzeyi	9. Sınıf	192	28,1
	10. Sınıf	187	27,3
	11. Sınıf	166	24,3
	12. Sınıf	139	20,3
Toplam		684	100
Alan Türü	Alan Yok	63	9,2
	Sözel	37	5,4
	Sayısal	275	40,2
	Eşit Ağırlık	254	37,1
	Diğer	55	8,0
Toplam		684	100
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	14	2,0
	Diploması olmayan okuryazar	12	1,8
	İlkokul	199	29,1
	Ortaokul	134	19,6
	Lise	203	29,7
	Üniversite	122	17,8
Toplam		684	100
Baba Mesleği	Çalışmıyor	59	8,6
	Esnaf (Kendi işi)	116	17,0
	Kamu Çalışanı	123	18,0
	Özel Sektör	92	13,5
	Serbest Meslek	216	31,6
	Diğer (Vefat vs.)	78	11,4
Toplam		684	100
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	28	4,1
	Diploması olmayan okuryazar	16	2,3
	İlkokul	291	42,5

	Ortaokul	142	20,8
	Lise	147	21,5
	Üniversite	60	8,8
Toplam		684	100
Anne Mesleği	Çalışmıyor	596	87,1
	Esnaf (Kendi işi)	5	0,7
	Kamu Çalışanı	40	5,8
	Özel Sektör	15	2,2
	Serbest Meslek	11	1,6
	Diğer (Vefat vs.)	17	2,5
Toplam		684	100
Eğitim Görürken Kaldıkları Yer	Aile ile birlikte	626	91,5
	Ebeveynlerin yalnızca birisi ile	5	0,7
	Yurtta	48	7,0
	Akrabalar ile	5	0,7
Toplam		684	100
Yaşanılan Yer	Köy	222	32,5
	Kasaba	35	5,1
	İlçe Merkezi	427	62,4
Toplam		684	100
Ailenin Aylık Geliri	0-10000 TL	188	27,5
	10000-20000 TL	207	30,3
	20000-30000 TL	113	16,5
	30000-50000 TL	94	13,7
	50000-70000 TL	48	7,0
	70000-100000 TL	16	2,3
	100000 TL ve üzeri	18	2,6
Toplam		684	100

3.3.Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Alanında uzman kişilerin görüşleri alınarak hazırlanan kişisel bilgi formu, yarı yapılandırılmış şekilde hazırlanmış olup ortaöğretim öğrencilerinin bulundukları okul türünün, cinsiyetlerinin, sınıf düzeylerinin, alan türlerinin, anne-baba eğitim

durumlarının, anne-baba mesleklerinin, eğitim görürken kaldıkları yerlerin, yaşadıkları yerlerin ve ailelerinin aylık gelir düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kullanılmıştır.

3.3.2. Yaşam Becerileri Ölçeği

Yaşam Becerileri Ölçeği Bolat ve Balaman (2017) tarafından geliştirilmiş olup bireylerin temel yaşam becerilerinin belirlenmesi ve farklı beceri alanlarının sınıflandırılması amacıyla geliştirilen bir ölçektir. Ölçek araştırmacılar tarafından eğitim fakültesinde öğrenim gören lisans öğrencileri için geliştirilmiş olsa da 21 yy. yaşam becerileri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim okullarındaki derslerde de işlendiğinden hem araştırmacılardan hem de ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerden ölçeğin ortaöğretimde öğrenim gören öğrenciler üzerinde de kullanılabileceğine dair görüşler alınmış ve daha sonra ölçeğin araştırmada kullanılabileceğine karar verilmiştir.

Yaşam Becerileri Ölçeği toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğinin Stres ve Duygularla Baş Etme, Empati ve Öz Farkındalık, Karar Verme ve Problem Çözme, Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme ve İletişim ve Kişilerarası İlişki olmak üzere 5 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte herhangi olumsuz bir madde bulunmamaktadır. Bu doğrultuda ölçek puanları hesaplanırken "Hiç Katılmıyorum 1", "Az Katılıyorum 2", "Orta Düzeyde Katılıyorum 3", "Çok Katılıyorum 4" ve "Tamamen Katılıyorum 5" şeklinde puanlama yapılmaktadır. Ölçek puanları dikkate alındığında ölçeğin toplam puanının en düşük 30 en yüksek ise 150 olduğu hesaplanmaktadır. (Bolat ve Balaman, 2017).

Ölçeğin iç tutarlığının belirlenmesi amacıyla Cronbach Alpha katsayılarına bakıldığında ölçeğin tamamının Cronbach Alpha değerinin 0,90 olduğu, Stresle ve Duygularla Baş Etme alt boyutunun Cronbach Alpha değerinin 0,82 olduğu, Empati ve Öz Farkındalık alt boyutunun Cronbach Alpha değerinin 0,77 olduğu, Karar Verme ve Problem Çözme alt boyutunun Cronbach Alpha değerinin 0,72 olduğu, Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme alt boyutunun Cronbach Alpha değerinin 0,73 olduğu ve İletişim ve Kişilerarası İlişki alt boyutunun Cronbach Alpha değerinin 0,66 olduğu görülmektedir. Ölçeğin hem alt boyutlarda hem de toplam puanın güvenirlik düzeyinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçek araştırmada kullanılmadan

önce ölçeğe güvenirlik analizleri yapılmış ve ölçeğin alt boyutları ve tamamına ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.
Yaşam Becerileri Ölçeği Güvenirlik Analizi

Ölçek/Alt Boyut	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
Ölçek Toplam Puan	30	0,94
Stresle ve Duygularla Baş Etme	7	0,83
Empati ve Öz Farkındalık	7	0,86
Karar Verme ve Problem Çözme	7	0,87
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	5	0,90
İletişim ve Kişilerarası İlişki	4	0,85

Tablo 2.'de görüldüğü üzere Yaşam Becerileri Ölçeği toplam puanının Cronbach Alpha katsayısı 0,94 olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte Stresle ve Duygularla Baş Etme alt boyutu 0,83 olarak, Empati ve Öz Farkındalık alt boyutu 0,86 olarak, Karar Verme ve Problem Çözme alt boyutu 0,87 olarak, Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme alt boyutu 0,90 olarak ve İletişim ve Kişilerarası İlişki alt boyutu 0,85 olarak tespit edilmiştir. Bu doğrultuda ölçeğin toplam puanının ve alt boyutlarının yüksek düzeyde güvenilir olduğu düşünülmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmaya başlayabilmek, geçerli ve güvenilir bir çalışma ortaya koyabilmek için Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi bünyesinde bulunan Etik Kurulu'ndan araştırma izni alınmıştır. Kırıkhan ilçesindeki ortaöğretim kurumlarının tamamında eğitim gören öğrencilere uygulanmak üzere hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ve Yaşam Becerileri Ölçeği online şekilde veri toplanabilmesi amacıyla Google Formlara yüklenmiştir. Eylül-Kasım 2023 tarihleri arasında araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin eksik ve hatalı verileri incelendikten sonra tüm verilerin eksiksiz bir şekilde girildiği belirlenmiş 684 katılımcının verileri önce Excel'e sonra SPSS 27.0 programına aktarılarak analiz edilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerilerinin bulundukları okul türü ve demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla

yapılan bu çalışmada hangi istatistiksel tekniklerin kullanılacağına karar verebilmek için ölçek puanlarının normallik dağılımlarına bakılmıştır. Tablo 3.'te Yaşam Becerileri Ölçeğinin normallik dağılımı kapsamında yapılan çarpıklık ve basıklık değerlerine yer verilmiştir.

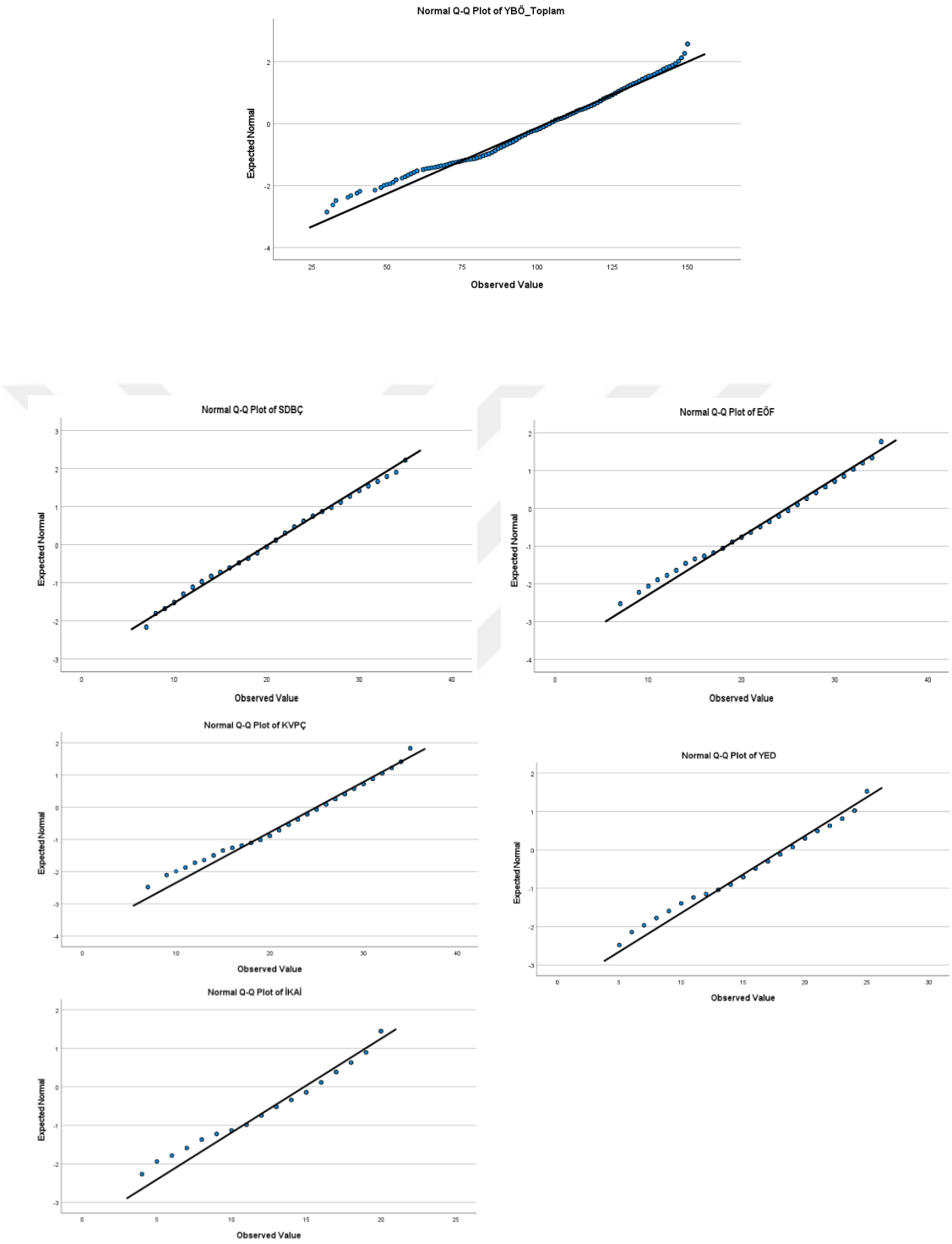
Tablo 3.
Yaşam Becerileri Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçek	**x̄**	**Ss**	**Çarpıklık Katsayısı**	**Çarpıklık Hata K.**	**Basıklık Katsayısı**	**Basıklık Hata K.**
Ölçek Toplam Puanı	103,05	0,89	-0,46	0,09	0,22	0,18
Stresle ve Duygularla Baş Etme	20,15	0,25	0,09	0,09	-0,46	0,18
Empati ve Öz Farkındalık	24,87	0,24	-0,42	0,09	-0,29	0,18
Karar Verme ve Problem Çözme	24,97	0,24	-0,52	0,09	-0,04	0,18
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	18,17	0,19	-0,52	0,09	-0,32	0,18
İletişim ve Kişilerarası İlişki	14,87	0,15	-0,73	0,09	-0,10	0,18

Tablo 3.'te belirtildiği üzere Yaşam Becerileri Ölçeği toplam puanı ve alt boyutlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde ölçek toplam puanının çarpıklık katsayısı -0,46 basıklık katsayısı 0,22 olarak, stres ve duygularla baş etme alt boyutunun çarpıklık katsayısı 0,09 basıklık katsayısı -0,46 olarak, empati ve öz farkındalık alt boyutunun çarpıklık katsayısı -0,42 basıklık katsayısı -0,29 olarak, karar verme ve problem çözme alt boyutunun çarpıklık katsayısı -0,52 basıklık katsayısı -0,04 olarak, yaratıcı ve eleştirel düşünme alt boyutunun çarpıklık katsayısı -0,52 basıklık katsayısı -0,32 olarak ve iletişim ve kişilerarası ilişki alt boyutunun çarpıklık katsayısı -0,73 basıklık katsayısı -0,10 olarak tespit edilmiştir. Büyüköztürk (2012)'e göre normallik dağılımının sağlanabilmesi için ölçek puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 aralığında bulunması gerekmektedir. Bu hususta ölçek toplam puanının ve alt boyutlarının bu aralıkta yer almasından dolayı normallik varsayımını sağladığı belirlenmiştir.

Normallik varsayımının sağlanabilmesi amacıyla çarpıklık ve basıklık değerlerinin yanı sıra ölçek puanlarının Q-Q Plot dağılımlarına da bakılmıştır. Şekil 2.'de ölçek puanlarının Q-Q Plot dağılımlarına yer verilmiştir.

Şekil 2.
Ölçek Puanlarının Q-Q Plot Dağılımları

Şekil 2.'de belirtildiği üzere ölçek puanlarının Q-Q Plot dağılımları incelendiğinde verilerin normallik eğrisi üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu

hususta ölçek puanlarının Q-Q Plot dağılımlarına göre normallik varsayımını sağladığı görülmektedir.

Yaşam Becerileri Ölçeği puanlarının normallik varsayımını sağlamasından dolayı istatistiksel işlemlerde normal dağılımda kullanılan parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda yapılan istatistiksel işlemler şunlardır:

- Gruplar arasındaki farklılaşmanın belirlenmesi amacıyla t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır.
- Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle Levene Homojenlik testi sonrasında da Post Hoc testlerinden Tukey veya Tamhane's T2 testi kullanılmıştır.
- Ölçek puanlarının belirlenmesi amacıyla betimleyici istatistik kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri ölçeğine vermiş olduğu yanıtlar doğrultusunda araştırmanın problemi ve alt problemlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1. Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerileri Düzeylerinin İncelenmesi

Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri ölçeğine verdikleri puanların alt boyut bazında dağılımı Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin "Yaşam Becerileri Ölçeğinden" Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler (N=684)

Ölçek/Alt Boyut	Madde sayısı	x̄	Katılım düzeyi	Ss	Min	Max
Stres ve Duygularla Baş Etme	7	20,15	2,88	6,65	7	35
Empati ve Öz Farkındalık	7	24,87	3,55	6,49	7	35
Karar Verme ve Problem Çözme	7	24,97	3,56	6,38	7	35
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	5	18,17	3,63	4,97	5	25
İletişim ve Kişilerarası İlişki	4	14,87	3,71	4,10	4	20
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puanı	30	103,05	3,44	23,50	30	150

Tablo 4.'te belirtildiği üzere Yaşam Becerileri Ölçeği toplam puanının ortalamasının 103,05 standart sapmasının 23,50 olduğu ve ölçekten minimum 30 maksimum 150 puan alındığı tespit edilmiştir. Stres ve Duygularla Baş Etme alt boyutunun ortalamasının 20,15 standart sapmasının 6,65 olduğu ve ölçekten minimum 7 maksimum 35 puan alındığı tespit edilmiştir. Empati ve Öz Farkındalık alt boyutunun ortalamasının 24,87 standart sapmasının 6,49 olduğu ve ölçekten minimum 7 maksimum 35 puan alındığı tespit edilmiştir. Karar Verme ve Problem Çözme alt boyutunun ortalamasının 24,97 standart sapmasının 6,38 olduğu ve ölçekten minimum 7 maksimum 35 puan alındığı tespit edilmiştir. Yaratıcı ve

Eleştirel Düşünme alt boyutunun ortalamasının 18,17 standart sapmasının 4,97 olduğu ve ölçekten minimum 5 maksimum 25 puan alındığı tespit edilmiştir. İletişim ve Kişilerarası İlişki alt boyutunun ortalamasının 14,87 standart sapmasının 4,10 olduğu ve ölçekten minimum 4 maksimum 20 puan alındığı tespit edilmiştir.

Tablo 5.
Yaşam Becerileri Ölçeği Madde İstatistiği

Ölçek Maddeleri	$\bar{x}$	Ss
1. Stresle başa çıkma yollarını kullanabilirim.	2,70	1,22
2. Stresi yapacağım işler için olumlu kullanabilirim.	2,49	1,28
3. Olumsuz duygularımı çevremdeki insanlara yansıtmayabilirim.	3,09	1,45
4. Olumsuz duygularla başa çıkabilirim.	3,02	1,33
5. İş stresini engellemek için bir plan dâhilinde çalışabilirim.	2,91	1,32
6. Stres karşısında mizah unsurlarını kullanabilirim.	3,14	1,42
7. Stresi artıracak mükemmeliyetçilik duygusundan vazgeçebilirim.	2,81	1,38
8. Bedensel becerilerimi gösterebilirim.	3,25	1,29
9. Yeteneklerimin neleri başarabileceğini fark edebilirim.	3,51	1,26
10. İlgi alanlarıma yönelebilirim.	3,65	1,25
11. Kendimi karşımdaki bireyin yerine koyabilirim.	4,00	1,15
12. Duygularıma dair bilinçli bir farkındalık geliştirebilirim.	3,58	1,18
13. Problemle başa çıkabilmek için risk alabilirim.	3,38	1,31
14. Yapmaktan hoşlanmadığım aktivitelerde başka alternatifler düşünebilirim.	3,50	1,31
15. Duygularımın ne anlama geldiğine karar verebilirim.	3,43	1,24
16. Bir karar anında bütün sorumlulukları üzerime alabilirim.	3,24	1,27
17. Bir problemle karşı karşıya olduğumu tanımlayabilirim.	3,76	1,17
18. Bir konu hakkında vereceğim kararların sonuçlarını tahmin edebilirim.	3,68	1,17
19. Grupça bir konu hakkında kararlar alabilirim.	3,61	1,23
20. Konuşma anında kullanacağım iletişim araçlarına karar verebilirim.	3,70	1,15
21. Problem çözme planımın adımlarını uygulayabilirim.	3,54	1,19
22. Sorunlara karşı duyarlılık gösterebilirim.	3,58	1,19
23. Problemde asıl noktaya bağlı kalmaya çalışırım.	3,54	1,12
24. Sorunların nedenlerini tespit edebilirim.	3,64	1,17
25. Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisini kurabilirim.	3,71	1,18
26. Olaylar karşısında fikir yürütürken analitik (çözümsel) düşünebilirim.	3,70	1,20
27. Diğer insanların sorunlarını anlayabilmek için sabırlı davranabilirim.	3,67	1,28
28. Kişisel iletişim becerilerinin farkına vararak hareket edebilirim.	3,63	1,18
29. Bir konu hakkında konuşurken karşımdaki kişiye tolerans gösterebilirim.	3,57	1,24
30. İletişim ortamını bozmamak adına konuşma sırasını bekleyebilirim.	3,99	1,20

Tablo 5.'te belirtildiği üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerine uygulanan Yaşam Becerileri Ölçeğinde en yüksek ortalamaya sahip olan maddenin "Kendimi karşımdaki bireyin yerine koyabilirim." ($\bar{x}$= 4,00) olduğu, en düşük ortalamaya sahip olan maddenin ise "Stresi yapacağım işler için olumlu kullanabilirim." ($\bar{x}$= 2,49) olduğu tespit edilmiştir.

4.2.Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Okul Türlerine Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin okul türlerine göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan ANOVA testi analiz sonuçları tablo 6'da yer almaktadır

Tablo 6.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Okul Türlerine Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları (N=684)

	Değişken	N	$\bar{x}$	Ss	p	Anlamlı Farklılık
	Okul Türü					
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	A. Anadolu Lisesi	275	102,46	22,85470	0,01*	*B>A* *B>C*
	B. Fen Lisesi	106	109,08	19,83413		
	C. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	167	99,58	27,22891		
	D. Anadolu İmam Hatip Lisesi	136	103,80	21,72574		
Stres ve Duygularla Baş Etme	A. Anadolu Lisesi	275	19,80	6,34069	0,01*	*B>A* *B>C* *D>C*
	B. Fen Lisesi	106	21,85	6,70812		
	C. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	167	18,87	7,49954		
	D. Anadolu İmam Hatip Lisesi	136	21,11	5,70337		
Empati ve Öz Farkındalık	A. Anadolu Lisesi	275	24,74	6,44805	0,01*	*B>C*
	B. Fen Lisesi	106	26,45	5,80334		
	C. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	167	23,85	7,19126		
	D. Anadolu İmam Hatip	136	25,13	6,00392		

		Lisesi					
Karar Verme ve Problem Çözme	A.	Anadolu Lisesi	275	24,80	6,29100	0,35	-
	B.	Fen Lisesi	106	26,00	5,19248		
	C.	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	167	24,77	7,34820		
	D.	Anadolu İmam Hatip Lisesi	136	24,78	6,12996		
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	A.	Anadolu Lisesi	275	18,29	4,93740	0,06	-
	B.	Fen Lisesi	106	19,16	4,08125		
	C.	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	167	17,50	5,53616		
	D.	Anadolu İmam Hatip Lisesi	136	18,00	4,85341		
İletişim ve Kişilerarası İlişki	A.	Anadolu Lisesi	275	14,82	4,10726	0,23	-
	B.	Fen Lisesi	106	15,59	3,64568		
	C.	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	167	14,57	4,64188		
	D.	Anadolu İmam Hatip Lisesi	136	14,77	3,67769		
**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*							

Tablo 6.'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri toplam puanı ile okul türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde yaşam becerileri ölçeği toplam puanının Levene değeri 5,26 (p:0,01) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tamhane's T2 testi kullanıştır. Yapılan testte farklılığın Fen Lisesi'nde eğitim gören ortaöğretim öğrencileri ile Anadolu Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrenciler arasında olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen istatistiksel verilere göre; Fen Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin, Anadolu Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrencilere oranla toplam yaşam becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan stres ve duygularla baş etme becerileri ile okul türleri arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde stres ve duygularla baş etme becerilerinin Levene değeri 5,32 (p:0,01) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tamhane's T2 testi kullanıştır. Yapılan testte farklılığın hem Fen Lisesi'nde eğitim gören ortaöğretim öğrencileri ile Anadolu Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrenciler arasında hem de Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde eğitim gören ortaöğretim öğrencileri ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrenciler arasında olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen istatistiksel verilere göre; Fen Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin, Anadolu Lisesi ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrencilere oranla stres ve duygularla baş etme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin de Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrencilere oranla stres ve duygularla baş etme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan empati ve öz farkındalık becerileri ile okul türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde empati ve öz farkındalık becerilerinin Levene değeri 6,04 (p:0,01) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tamhane's T2 testi kullanıştır. Yapılan testte farklılığın Fen Lisesi'nde eğitim gören ortaöğretim öğrencileri ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrenciler arasında olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen istatistiksel verilere göre; Fen Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrencilere oranla empati ve öz farkındalık becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan karar verme ve problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme ve

iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile okul türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

4.3.Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Cinsiyetlerine Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin cinsiyetlerine göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan bağımsız örneklemler için t-testi analiz sonuçları tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Cinsiyetlerine Göre Bağımsız Örneklemler İçin T-Testi Analiz Sonuçları (N=684)

	Değişken	N	x̄	Ss	p
Cinsiyet					
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	Erkek	249	104,58	24,98	0,19
	Kız	435	102,17	22,59	
Stres ve Duygularla Baş Etme	Erkek	249	21,66	6,90	0,01*
	Kız	435	19,28	6,34	
Empati ve Öz Farkındalık	Erkek	249	25,49	6,50	0,06
	Kız	435	24,51	6,47	
Karar Verme ve Problem Çözme	Erkek	249	25,05	6,82	0,81
	Kız	435	24,93	6,12	
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	Erkek	249	17,84	5,35	0,18
	Kız	435	18,37	4,73	
İletişim ve Kişilerarası İlişki	Erkek	249	14,52	4,35	0,09
	Kız	435	15,07	3,94	

**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*

Tablo 7.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri toplam puanı ve empati ve öz farkındalık, karar verme ve problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme ve iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (p>0,05). Ancak yaşam becerileri ölçeği alt boyutlarından olan stres ve duygularla baş etme becerileri ile ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Elde edilen istatistiksel

verilere göre; erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla stres ve duygularla baş etme becerilerine daha fazla sahip oldukları belirlenmiştir.

4.4.Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Sınıf Düzeylerine Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin sınıf düzeylerine göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan ANOVA analiz sonuçları tablo 8'da yer almaktadır.

Tablo 8.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Sınıf Düzeylerine Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları (N=684)

	Değişken	N	x̄	Ss	p	Anlamlı Farklılık
Sınıf Düzeyi						
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	A. 9. Sınıf	192	99,47	22,32	0,10	-
	B. 10. Sınıf	187	104,47	24,25		
	C. 11. Sınıf	166	104,34	22,47		
	D. 12. Sınıf	139	104,55	24,95		
Stres ve Duygularla Baş Etme	A. 9. Sınıf	192	19,74	6,46	0,49	-
	B. 10. Sınıf	187	20,65	6,96		
	C. 11. Sınıf	166	19,83	6,50		
	D. 12. Sınıf	139	20,42	6,66		
Empati ve Öz Farkındalık	A. 9. Sınıf	192	23,90	6,46	0,08	-
	B. 10. Sınıf	187	25,12	6,34		
	C. 11. Sınıf	166	25,56	6,12		
	D. 12. Sınıf	139	25,03	7,07		
Karar Verme ve Problem Çözme	A. 9. Sınıf	192	23,82	6,17	0,02*	*C>A*
	B. 10. Sınıf	187	25,31	6,69		
	C. 11. Sınıf	166	25,69	5,92		
	D. 12. Sınıf	139	25,26	6,62		
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	A. 9. Sınıf	192	17,56	4,63	0,23	-
	B. 10. Sınıf	187	18,33	5,18		
	C. 11. Sınıf	166	18,40	4,66		
	D. 12. Sınıf	139	18,55	5,44		
İletişim ve	A. 9. Sınıf	192	14,44	4,07	0,29	-

Kişilerarası İlişki	B. 10. Sınıf	187	15,03	4,05	
	C. 11. Sınıf	166	14,84	4,03	
	D. 12. Sınıf	139	15,27	4,27	

**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*

Tablo 8.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri toplam puanı ve stres ve duygularla baş etme, empati ve öz farkındalık, yaratıcı ve eleştirel düşünme ve iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>0,05). Ancak yaşam becerileri ölçeği alt boyutlarından olan karar verme ve problem çözme becerileri ile ortaöğretim öğrencilerinin sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde karar verme ve problem çözme becerilerinin Levene değeri 1,43 (p:0,23) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Homojen varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tukey testi kullanıştır. Yapılan testte 11. Sınıf öğrencileri ile 9. Sınıf öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen verilere göre; 11. Sınıf öğrencilerinin, 9. Sınıf öğrencilerine oranla karar verme ve problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.5.Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Alan Türlerine Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin alan türlerine göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan ANOVA analiz sonuçları tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Alan Türlerine Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları (N=684)

Değişken	N	x̄	Ss	p	Anlamlı Farklılık

	Alan Türü					
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	A. Alan Yok	63	100,00	21,36		
	B. Sözel	37	98,83	31,10		
	C. Sayısal	275	107,65	21,40	0,01*	*C>D*
	D. Eşit Ağırlık	254	100,01	23,63		
	E. Diğer	55	100,43	26,34		
Stres ve Duygularla Baş Etme	A. Alan Yok	63	19,96	5,76		
	B. Sözel	37	19,37	7,47		
	C. Sayısal	275	21,21	6,70	0,01*	*C>D*
	D. Eşit Ağırlık	254	19,33	6,51		
	E. Diğer	55	19,34	6,82		
Empati ve Öz Farkındalık	A. Alan Yok	63	23,80	6,44		
	B. Sözel	37	23,48	8,15		
	C. Sayısal	275	26,00	6,02	0,01*	*C>D*
	D. Eşit Ağırlık	254	24,35	6,56		
	E. Diğer	55	23,74	6,64		
Karar Verme ve Problem Çözme	A. Alan Yok	63	23,71	5,95		
	B. Sözel	37	24,32	8,76		
	C. Sayısal	275	25,98	5,80	0,01*	*C>D*
	D. Eşit Ağırlık	254	24,24	6,38		
	E. Diğer	55	25,20	7,17		
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	A. Alan Yok	63	17,65	4,37		
	B. Sözel	37	17,24	6,94		
	C. Sayısal	275	19,16	4,59	0,01*	*C>D*
	D. Eşit Ağırlık	254	17,61	4,94		
	E. Diğer	55	17,10	5,33		
İletişim ve Kişilerarası İlişki	A. Alan Yok	63	14,85	3,66		
	B. Sözel	37	14,40	5,22		
	C. Sayısal	275	15,28	3,86	0,20	-
	D. Eşit Ağırlık	254	14,46	4,12		
	E. Diğer	55	15,03	4,65		

**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*

Tablo 9.'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri toplam puanı ile alan türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde yaşam becerileri ölçeği toplam puanının Levene

değeri 4,13 (p:0,01) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tamhane's T2 testi kullanıştır. Yapılan testte farklılığın sayısal alanı tercih eden ortaöğretim öğrencileri ile eşit ağırlık alanını tercih eden öğrenciler arasında olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen verilere göre sayısal alanı tercih eden öğrencilerin, eşit ağırlık alanını tercih eden öğrencilere oranla toplam yaşam becerileri düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan stres ve duygularla baş etme becerileri ile alan türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde stres ve duygularla baş etme becerilerinin Levene değeri 1,24 (p:0,29) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Homojen varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tukey testi kullanıştır. Yapılan testte farklılığın sayısal alanı tercih eden ortaöğretim öğrencileri ile eşit ağırlık alanını tercih eden öğrenciler arasında olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen verilere göre; sayısal alanı tercih eden öğrencilerin, eşit ağırlık alanını tercih eden öğrencilere oranla stres ve duygularla baş etme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan empati ve öz farkındalık becerileri ile alan türleri istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde empati ve öz farkındalık becerilerinin Levene değeri 2,54 (p:0,13) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Homojen varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanıştır. Yapılan testte farklılığın sayısal alanı tercih eden ortaöğretim öğrencileri ile eşit ağırlık alanını tercih eden öğrenciler arasında olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen verilere göre; sayısal alanı tercih eden öğrencilerin, eşit ağırlık alanını tercih eden öğrencilere oranla empati ve öz farkındalık becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan karar verme ve problem çözme becerileri ile alan türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde karar verme ile problem çözme becerilerinin Levene değeri 5,59 (p:0,01) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tamhane's T2 testi kullanıştır. Yapılan testte farklılığın sayısal alanı tercih eden ortaöğretim öğrencileri ile eşit ağırlık alanını tercih eden öğrenciler arasında olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen verilere göre; sayısal alanı tercih eden öğrencilerin, eşit ağırlık alanını tercih eden öğrencilere oranla karar verme ile problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri ile alan türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin Levene değeri 6,20 (p:0,01) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tamhane's T2 testi kullanıştır. Yapılan testte farklılığın sayısal alanı tercih eden ortaöğretim öğrencileri ile eşit ağırlık alanını tercih eden öğrenciler arasında olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen verilere göre; sayısal alanı tercih eden öğrencilerin, eşit ağırlık alanını tercih eden öğrencilere oranla yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile alan türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

4.6.Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin babalarının eğitim durumlarına göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan ANOVA analiz sonuçları tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Babalarının Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları (N=684)

	Değişken	N	x̄	Ss	p	Anlamlı Farklılık
	Baba Eğitim Durumu					
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	A. Okuryazar değil	14	88,57	23,54	0,01*	*F>A* *F>B*
	B. Diploması olmayan okuryazar	12	88,75	20,74		
	C. İlkokul	199	99,54	25,49		
	D. Ortaokul	134	103,76	24,45		
	E. Lise	203	105,94	22,88		
	F. Üniversite	122	106,25	18,27		
Stres ve Duygularla Baş Etme	A. Okuryazar değil	14	17,21	6,64	0,01*	*E>B* *F>B*
	B. Diploması olmayan okuryazar	12	15,08	5,80		
	C. İlkokul	199	19,32	6,50		
	D. Ortaokul	134	20,00	6,82		
	E. Lise	203	21,05	6,70		
	F. Üniversite	122	21,00	6,28		
Empati ve Öz Farkındalık	A. Okuryazar değil	14	20,28	6,49	0,01*	*F>A*
	B. Diploması olmayan okuryazar	12	22,00	6,12		
	C. İlkokul	199	24,19	7,09		
	D. Ortaokul	134	25,39	6,60		
	E. Lise	203	25,07	6,25		
	F. Üniversite	122	25,86	5,42		
Karar Verme ve Problem Çözme	A. Okuryazar değil	14	20,85	5,78	0,01*	*E>A* *E>C*
	B. Diploması olmayan okuryazar	12	22,33	6,54		
	C. İlkokul	199	23,93	6,82		

	D.	Ortaokul	134	25,03	6,75		
	E.	Lise	203	25,97	6,08		
	F.	Üniversite	122	25,69	5,29		
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	A.	Okuryazar değil	14	15,85	4,76	0,06	-
	B.	Diploması olmayan okuryazar	12	15,33	5,56		
	C.	İlkokul	199	17,79	5,39		
	D.	Ortaokul	134	18,21	5,04		
	E.	Lise	203	18,68	4,73		
	F.	Üniversite	122	18,46	4,34		
İletişim ve Kişilerarası İlişki	A.	Okuryazar değil	14	14,35	4,28	0,22	-
	B.	Diploması olmayan okuryazar	12	14,00	4,99		
	C.	İlkokul	199	14,29	4,49		
	D.	Ortaokul	134	15,11	3,87		
	E.	Lise	203	15,14	4,05		
	F.	Üniversite	122	15,22	3,55		

**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*

Tablo 10.'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri toplam puanı ile babalarının eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır (p<0,05). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde yaşam becerileri ölçeği toplam puanının Levene değeri 3,14 (p:0,01) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tamhane's T2 testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın babası üniversite mezunu olan ile okuryazar olmayan ve yalnızca okuryazar olan arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; babası üniversite mezunu olan ortaöğretim öğrencilerinin babası okuryazar olmayan ile yalnızca okuryazar olan öğrencilere oranla toplam yaşam becerileri düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan stres ve duygularla baş etme becerileri ile baba eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<0,05).

Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde stres ve duygularla baş etme becerilerinin Levene değeri 3,19 (p:0,01) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden Tamhane's birisi olan T2 testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın babası lise ve üniversite mezunu olan ortaöğretim öğrencileri ile yalnızca okuryazar olan öğrenciler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; babası lise ile üniversite mezunu olan ortaöğretim öğrencilerinin, yalnızca okuryazar olan öğrencilere oranla stres ve duygularla baş etme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan empati ve öz farkındalık becerileri ile baba eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde empati ve öz farkındalık becerilerinin Levene değeri 2,54 (p:0,02) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tamhane's T2 testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın babası üniversite mezunu olan ortaöğretim öğrencileri ile babası okuryazar olmayan öğrenciler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; babası üniversite mezunu olan öğrencilerin, babası okuryazar olmayan öğrencilere oranla empati ile öz farkındalık becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan karar verme ve problem çözme becerileri ile baba eğitim durumları arasında anlamlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde stres ve duygularla baş etme becerilerinin Levene değeri 2,09 (p:0,04) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tamhane's T2 testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın babası lise mezunu olan ortaöğretim öğrencileri ile okuryazar olmayan ve yalnızca

okuryazar olan öğrenciler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; babası lise mezunu olan öğrencilerin, babası okuryazar olmayan ve yalnızca okuryazar olan öğrencilere oranla karar verme ve problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan yaratıcı ve eleştirel düşünme ve iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile babalarının eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

4.7.Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Babalarının Mesleklerine Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin babalarının mesleklerine göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan ANOVA analiz sonuçları tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Babalarının Mesleklerine Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları (N=684)

	Değişken	N	x̄	Ss	p	Anlamlı Farklılık
	Baba Mesleği					
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	A. Çalışmıyor	59	95,45	25,82	0,02*	*D>A*
	B. Esnaf (Kendi işi)	116	102,55	22,40		
	C. Kamu çalışanı	123	105,80	22,07		
	D. Özel sektör	92	107,40	21,94		
	E. Serbest meslek	216	103,42	23,34		
	F. Diğer (Vefat vs.)	78	99,06	26,24		
Stres ve Duygularla Baş Etme	A. Çalışmıyor	59	19,52	6,94	0,23	-
	B. Esnaf (Kendi işi)	116	20,06	6,28		
	C. Kamu çalışanı	123	21,26	6,59		
	D. Özel sektör	92	20,53	6,88		
	E. Serbest meslek	216	19,99	6,63		
	F. Diğer (Vefat vs.)	78	19,00	6,73		
Empati ve Öz Farkındalık	A. Çalışmıyor	59	22,35	7,06	0,01*	*C>A*
	B. Esnaf (Kendi işi)	116	24,99	5,96		*D>A*

	C. Kamu çalışanı	123	25,90	6,11		
	D. Özel sektör	92	25,72	6,07		
	E. Serbest meslek	216	24,71	6,52		
	F. Diğer (Vefat vs.)	78	24,38	7,35		
Karar Verme ve Problem Çözme	A. Çalışmıyor	59	22,69	6,72	0,02*	*D>A*
	B. Esnaf (Kendi işi)	116	25,15	6,33		
	C. Kamu çalışanı	123	25,18	5,88		
	D. Özel sektör	92	26,40	5,98		
	E. Serbest meslek	216	25,02	6,43		
	F. Diğer (Vefat vs.)	78	24,30	6,89		
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	A. Çalışmıyor	59	16,67	4,85	0,09	-
	B. Esnaf (Kendi işi)	116	17,95	4,94		
	C. Kamu çalışanı	123	18,38	4,57		
	D. Özel sektör	92	18,77	5,01		
	E. Serbest meslek	216	18,55	4,88		
	F. Diğer (Vefat vs.)	78	17,58	5,69		
İletişim ve Kişilerarası İlişki	A. Çalışmıyor	59	14,20	4,25	0,01*	*D>F*
	B. Esnaf (Kendi işi)	116	14,38	4,06		
	C. Kamu çalışanı	123	15,06	3,91		
	D. Özel sektör	92	15,96	3,79		
	E. Serbest meslek	216	15,12	4,01		
	F. Diğer (Vefat vs.)	78	13,78	4,58		

**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*

Tablo 11.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri toplam puanı ile babalarının meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde yaşam becerileri ölçeği toplam puanının Levene değeri 1,10 (p:0,35) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Homojen varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tukey testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın babası özel sektör çalışan olan ortaöğretim öğrencileri ile babası çalışmayan öğrenciler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; babası özel sektör çalışanı olan ortaöğretim öğrencilerinin, babası çalışmayan öğrencilere oranla toplam yaşam becerileri düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan stres ve duygularla baş etme becerileri ile babalarının meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan empati ve öz farkındalık becerileri ile babalarının meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde empati ve öz farkındalık becerilerinin Levene değeri 2,03 (p:0,07) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Homojen varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tukey testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın babası kamu çalışanı ve özel sektör çalışanı olan ortaöğretim öğrencileri ile babası çalışmayan öğrenciler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; babası kamu çalışanı ve özel sektör çalışanı olan ortaöğretim öğrencilerinin, babası çalışmayan öğrencilere oranla empati ve öz farkındalık becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan karar verme ve problem çözme becerileri ile babalarının meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde empati ve öz farkındalık becerilerinin Levene değeri 0,78 (p:0,55) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Homojen varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tukey testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın özel sektör çalışanı olan ortaöğretim öğrencileri ile babası çalışmayan öğrenciler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; babası özel sektör çalışanı olan ortaöğretim öğrencilerinin, babası çalışmayan öğrencilere oranla karar verme ve problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri ile babalarının meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile babalarının meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde empati ve öz farkındalık becerilerinin Levene değeri 1,14 (p:0,33) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Homojen varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tukey testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın babası özel sektör çalışanı olan ortaöğretim öğrencileri ile babası vefat gibi diğer durumlarda olan öğrenciler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; babası özel sektör çalışanı olan ortaöğretim öğrencilerinin, babası vefat gibi diğer durumlarda olan öğrencilere oranla iletişim ve kişilerarası ilişki becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.8.Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin annelerinin eğitim durumlarına göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan ANOVA analiz sonuçları tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları (N=684)

	Değişken	N	x̄	Ss	p	Anlamlı Farklılık
	Anne Eğitim Durumu					
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	A. Okuryazar değil	28	93,53	27,44		
	B. Diploması olmayan Okuryazar	16	100,93	19,61		
	C. İlkokul	291	101,40	24,31	0,03	*F>A*
	D. Ortaokul	142	103,10	23,82		
	E. Lise	147	105,74	21,50		
	F. Üniversite	60	109,33	20,68		
Stres ve	A. Okuryazar değil	28	18,32	6,53	0,37	-

Duygularla Baş Etme	B.	Diploması olmayan Okuryazar	16	21,31	6,39		
	C.	İlkokul	291	19,86	6,67		
	D.	Ortaokul	142	20,08	6,79		
	E.	Lise	147	20,57	6,60		
	F.	Üniversite	60	21,25	6,35		
Empati ve Öz Farkındalık	A.	Okuryazar değil	28	21,46	6,74	0,03	*E>A* *F>A*
	B.	Diploması olmayan Okuryazar	16	23,93	5,87		
	C.	İlkokul	291	24,64	6,64		
	D.	Ortaokul	142	24,96	6,43		
	E.	Lise	147	25,36	6,28		
	F.	Üniversite	60	26,35	6,03		
Karar Verme ve Problem Çözme	A.	Okuryazar değil	28	22,21	7,60	0,01	*E>A* *F>A*
	B.	Diploması olmayan Okuryazar	16	24,43	4,91		
	C.	İlkokul	291	24,29	6,53		
	D.	Ortaokul	142	25,07	6,54		
	E.	Lise	147	26,02	5,91		
	F.	Üniversite	60	26,90	5,30		
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	A.	Okuryazar değil	28	16,96	5,78	0,31	-
	B.	Diploması olmayan Okuryazar	16	16,93	3,54		
	C.	İlkokul	291	18,04	5,18		
	D.	Ortaokul	142	18,04	4,91		
	E.	Lise	147	18,55	4,63		
	F.	Üniversite	60	19,10	4,71		
İletişim ve Kişilerarası İlişki	A.	Okuryazar değil	28	14,57	4,82	0,31	-
	B.	Diploması olmayan Okuryazar	16	14,31	2,93		
	C.	İlkokul	291	14,54	4,21		
	D.	Ortaokul	142	14,92	4,06		
	E.	Lise	147	15,21	3,90		
	F.	Üniversite	60	15,73	3,94		

**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*

Tablo 12.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri toplam puanı ile annelerinin eğitim durumları arasında istatistiksel

olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde yaşam becerileri ölçeği toplam puanının Levene değeri 1,54 (p:0,17) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Homojen varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tukey testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın annesi üniversite mezunu olan ile okuryazar olmayan arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; annesi üniversite mezunu olan ortaöğretim öğrencilerinin, annesi okuryazar olmayan öğrencilere oranla toplam yaşam becerileri düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan stres ve duygularla baş etme becerileri ile annelerinin eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan empati ve öz farkındalık becerileri ile anne eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde empati ve öz farkındalık becerilerinin Levene değeri 0,41 (p:0,83) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Homojen varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tukey testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın annesi lise ve üniversite mezunu olan ortaöğretim öğrencileri ile okuryazar olmayan öğrenciler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin, annesi okuryazar olmayan öğrencilere oranla empati ve öz farkındalık becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan karar verme ve problem çözme becerileri ile anne eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene

homojenlik testinde karar verme ve problem çözme becerilerinin Levene değeri 1,63 (p:0,14) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Homojen varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tukey testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın annesi lise ve üniversite mezunu olan ortaöğretim öğrencileri ile okuryazar olmayan öğrenciler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin, annesi okuryazar olmayan öğrencilere oranla karar verme ve problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri ve iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile annelerinin eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

4.9. Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Annelerinin Mesleklerine Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin annelerinin mesleklerine göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan ANOVA analiz sonuçları tablo 13'te yer almaktadır.

Tablo 13.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Annelerinin Mesleklerine Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları (N=684)

	Değişken	N	x̄	Ss	p	Anlamlı Farklılık
	Anne Mesleği					
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	A. Çalışmıyor	596	103,01	23,67	0,67	-
	B. Esnaf (Kendi işi)	5	107,00	11,66		
	C. Kamu çalışanı	40	107,32	18,42		
	D. Özel sektör	15	102,73	22,57		
	E. Serbest meslek	11	98,72	30,97		
	F. Diğer (Vefat vs.)	17	96,41	26,64		
Stres ve Duygularla Baş Etme	A. Çalışmıyor	596	20,22	6,70	0,36	-
	B. Esnaf (Kendi işi)	5	18,20	5,93		
	C. Kamu çalışanı	40	21,35	5,62		

	D. Özel sektör	15	18,46	5,92		
	E. Serbest meslek	11	19,18	8,50		
	F. Diğer (Vefat vs.)	17	17,64	6,29		
Empati ve Öz Farkındalık	A. Çalışmıyor	596	24,77	6,54	0,53	-
	B. Esnaf (Kendi işi)	5	26,00	3,24		
	C. Kamu çalışanı	40	26,67	4,95		
	D. Özel sektör	15	25,13	6,80		
	E. Serbest meslek	11	24,63	8,02		
	F. Diğer (Vefat vs.)	17	23,52	7,54		
Karar Verme ve Problem Çözme	A. Çalışmıyor	596	24,93	6,42	0,69	-
	B. Esnaf (Kendi işi)	5	28,20	3,70		
	C. Kamu çalışanı	40	25,75	5,55		
	D. Özel sektör	15	25,80	6,18		
	E. Serbest meslek	11	23,72	8,06		
	F. Diğer (Vefat vs.)	17	23,88	6,67		
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	A. Çalışmıyor	596	18,21	4,97	0,49	-
	B. Esnaf (Kendi işi)	5	21,00	3,74		
	C. Kamu çalışanı	40	18,27	5,25		
	D. Özel sektör	15	18,26	4,33		
	E. Serbest meslek	11	16,45	5,18		
	F. Diğer (Vefat vs.)	17	16,76	4,88		
İletişim ve Kişilerarası İlişki	A. Çalışmıyor	596	14,86	4,07	0,96	-
	B. Esnaf (Kendi işi)	5	13,60	4,72		
	C. Kamu çalışanı	40	15,27	4,14		
	D. Özel sektör	15	15,06	4,11		
	E. Serbest meslek	11	14,72	5,06		
	F. Diğer (Vefat vs.)	17	14,58	4,58		

**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*

Tablo 13.'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin toplam yaşam becerileri ve stres ve duygularla baş etme, empati ve öz farkındalık, karar verme ve problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme ve iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile annelerinin meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

4.10. Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Eğitim Görürken Kaldıkları Yer Durumlarına Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin eğitim görürken kaldıkları yer durumlarına göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan ANOVA analiz sonuçları tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 14.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Eğitim Görürken Kaldıkları Yer Durumlarına Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları (N=684)

	Değişken	N	x̄	Ss	p	Anlamlı Farklılık
	Eğitim Görürken Kaldıkları Yer					
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	A. Aile ile birlikte	626	102,72	23,80	0,40	-
	B. Ebeveynlerin yalnızca birisi ile	5	97,80	25,59		
	C. Yurtta	48	108,31	18,64		
	D. Akrabaları ile	5	98,80	25,11		
Stres ve Duygularla Baş Etme	A. Aile ile birlikte	626	20,12	6,70	0,55	-
	B. Ebeveynlerin yalnızca birisi ile	5	20,20	7,56		
	C. Yurtta	48	20,91	5,84		
	D. Akrabaları ile	5	16,60	6,18		
Empati ve Öz Farkındalık	A. Aile ile birlikte	626	24,80	6,47	0,33	-
	B. Ebeveynlerin yalnızca birisi ile	5	24,20	6,22		
	C. Yurtta	48	26,20	6,47		
	D. Akrabaları ile	5	21,60	9,88		
Karar Verme ve Problem Çözme	A. Aile ile birlikte	626	24,84	6,47	0,32	-
	B. Ebeveynlerin yalnızca birisi ile	5	24,80	7,52		
	C. Yurtta	48	26,50	5,10		
	D. Akrabaları ile	5	27,00	3,87		
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	A. Aile ile birlikte	626	18,12	4,98	0,21	-
	B. Ebeveynlerin yalnızca birisi ile	5	14,80	7,46		
	C. Yurtta	48	19,06	4,45		
	D. Akrabaları ile	5	19,80	4,14		

	A.	Aile ile birlikte	626	14,83	4,10		
İletişim ve Kişilerarası İlişki	B.	Ebeveynlerin yalnızca birisi ile	5	13,80	4,65	0,50	-
	C.	Yurtta	48	15,62	3,76		
	D.	Akrabaları ile	5	13,80	6,37		

**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*

Tablo 14.'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin toplam yaşam becerileri ve stres ve duygularla baş etme, empati ve öz farkındalık, karar verme ve problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme ve iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile eğitim görürken kaldıkları yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

4.11. Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Yaşadıkları Yer Durumlarına Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin yaşadıkları yer durumlarına göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan ANOVA analiz sonuçları tablo 15'te yer almaktadır.

Tablo 15.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Yaşadıkları Yer Durumlarına Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları (N=684)

	Değişken		N	x̄	Ss	p	Anlamlı Farklılık
	Yaşadıkları Yer						
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	A.	Köy	222	101,48	25,85	0,32	-
	B.	Kasaba	35	100,42	21,70		
	C.	İlçe Merkezi	427	104,08	22,32		
Stres ve Duygularla Baş Etme	A.	Köy	222	19,66	7,20	0,37	-
	B.	Kasaba	35	19,94	5,15		
	C.	İlçe Merkezi	427	20,42	6,45		
Empati ve Öz Farkındalık	A.	Köy	222	24,58	6,90	0,64	-
	B.	Kasaba	35	24,51	5,56		
	C.	İlçe Merkezi	427	25,05	6,35		
Karar Verme ve	A.	Köy	222	24,49	6,89	0,17	-

Problem Çözme	B. Kasaba	35	23,91	6,48		
	C. İlçe Merkezi	427	25,31	6,08		
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	A. Köy	222	18,06	5,17		
	B. Kasaba	35	18,14	5,08	0,91	-
	C. İlçe Merkezi	427	18,24	4,86		
İletişim ve Kişilerarası İlişki	A. Köy	222	14,68	4,32		
	B. Kasaba	35	13,91	3,82	0,20	-
	C. İlçe Merkezi	427	15,04	3,99		

**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*

Tablo 15.'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin toplam yaşam becerileri ve stres ve duygularla baş etme, empati ve öz farkındalık, karar verme ve problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme ve iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile yaşadıkları yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

4.12. Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Ailelerinin Aylık Gelir Düzeylerine Göre İncelenmesi

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin ailelerinin aylık gelir düzeylerine göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma gösterip göstermediğinin analizi sürecinde uygulanan ANOVA analiz sonuçları tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16.
Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Becerilerine Yönelik Görüşlerine Ait Puanların Ailelerinin Aylık Gelir Düzeylerine Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları (N=684)

	Değişken	N	x̄	Ss	p	Anlamlı Farklılık
	Aile Aylık Gelir Düzeyi					
Yaşam Becerileri Ölçeği Toplam Puan	A. 0-10000 TL	188	99,09	26,99		
	B. 10000-20000 TL	207	103,78	22,85		
	C. 20000-30000 TL	113	105,43	21,61		
	D. 30000-50000 TL	94	105,63	20,05	0,21	-
	E. 50000-70000 TL	48	104,60	23,22		
	F. 70000-100000 TL	16	101,31	20,52		
	G. 100000 TL ve üzeri	18	105,05	20,92		

Stres ve Duygularla Baş Etme	A. 0-10000 TL	188	19,29	6,84	0,43	-
	B. 10000-20000 TL	207	20,56	6,47		
	C. 20000-30000 TL	113	20,50	6,79		
	D. 30000-50000 TL	94	20,77	6,58		
	E. 50000-70000 TL	48	20,27	6,94		
	F. 70000-100000 TL	16	20,12	5,63		
	G. 100000 TL ve üzeri	18	18,66	6,00		
Empati ve Öz Farkındalık	A. 0-10000 TL	188	23,39	7,42	0,01*	*C>A* *D>A*
	B. 10000-20000 TL	207	24,85	6,24		
	C. 20000-30000 TL	113	26,07	5,45		
	D. 30000-50000 TL	94	25,93	5,38		
	E. 50000-70000 TL	48	26,00	7,33		
	F. 70000-100000 TL	16	24,25	5,50		
	G. 100000 TL ve üzeri	18	24,88	6,55		
Karar Verme ve Problem Çözme	A. 0-10000 TL	188	24,31	7,35	0,68	-
	B. 10000-20000 TL	207	24,96	6,05		
	C. 20000-30000 TL	113	25,44	6,21		
	D. 30000-50000 TL	94	25,21	5,68		
	E. 50000-70000 TL	48	25,81	6,17		
	F. 70000-100000 TL	16	24,68	4,78		
	G. 100000 TL ve üzeri	18	25,88	5,61		
Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	A. 0-10000 TL	188	17,55	5,47	0,37	-
	B. 10000-20000 TL	207	18,51	5,00		
	C. 20000-30000 TL	113	18,48	4,58		
	D. 30000-50000 TL	94	18,26	4,16		
	E. 50000-70000 TL	48	17,77	4,93		
	F. 70000-100000 TL	16	17,93	4,75		
	G. 100000 TL ve üzeri	18	19,72	5,43		
İletişim ve Kişilerarası İlişki	A. 0-10000 TL	188	14,51	4,58	0,58	-
	B. 10000-20000 TL	207	14,88	4,06		
	C. 20000-30000 TL	113	14,92	4,08		
	D. 30000-50000 TL	94	15,44	3,33		
	E. 50000-70000 TL	48	14,75	4,05		
	F. 70000-100000 TL	16	14,31	4,34		
	G. 100000 TL ve üzeri	18	15,88	2,58		

**p<0,05 Ort: Ortalama SS: Standart Sapma p: anlamlılık değeri*

Tablo 16.'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin toplam yaşam becerileri ve stres ve duygularla baş etme, karar verme ve problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme ve iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri ile yaşadıkları yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri alt boyutlarından olan empati ve öz farkındalık becerileri ile ailelerinin aylık gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan Levene homojenlik testinde empati ve öz farkındalık becerilerinin Levene değeri 5,03 (p:0,01) olarak belirlendiğinden varyansların homojen olmadığı anlaşılmıştır. Homojen olmayan varyanslar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Post Hoc testlerinden birisi olan Tamhane's T2 testi kullanılmıştır. Yapılan testte farklılığın ailelerinin aylık gelir düzeyi 0-10000 TL ile 20000-30000 TL ve 30000-50000 TL arasında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere göre; ailelerinin aylık gelir düzeyi 20000-30000 TL ve 30000-50000 TL olan ortaöğretim öğrencilerinin, ailelerinin aylık gelir düzeyi 0-10000 TL olan öğrencilere oranla empati ve öz farkındalık becerileri daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerilerinin belirlenmesi ve okul türleri ve demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla ortaöğretim öğrencilerine uygulanan Yaşam Becerileri Ölçeğinden elde edilen bulguların tartışılması ve ilgili alanyazın ile karşılaştırılarak irdelenmesine yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin toplam yaşam becerileri düzeyleri incelendiğinde ortalamasının 103,05 olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer ifadeyle araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yarısından fazlasının toplam yaşam becerileri düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Yaşam becerileri ortalamanın üzerinde olan ortaöğretim öğrencilerinin stresle baş etmede, mevcut problemlerini çözmede ve karar vermede, empati kurabilmeden ve kendi farkındalığını geliştirebilmede, yaratıcı düşünebilmede ve kişilerarası ilişkilerde başarı sağlayabilmede yeterli beceri düzeyine sahip olduğu düşünülmektedir. Nitekim ilgili literatür taramasında da araştırmadan elde edilen bulgularla örtüşen çalışmalarla karşılaşılmaktadır. Sarı (2021) tarafından yapılan lise öğrencilerinin zeka düzeyleri ile yaşam becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi çalışmasında lise öğrencilerinin yaşam becerilerinin ortalamanın üzerinde olduğu bir başka deyişle yaşam becerilerine yeterli düzeyde sahip oldukları görülmektedir. Yılmaz (2021) tarafından yapılan ortaokul öğrencilerinin yaşam becerileri ile prososyal eğilimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi çalışmasında da ortaokul öğrencilerinin günlük yaşam becerilerine ortalamanın üzerinde sahip oldukları görülmektedir. Altun (2023) tarafından yapılan lise öğrencilerinin spora katılımının yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi çalışmasında da lise öğrencilerinin yaşam becerilerine ortalamanın üzerinde sahip oldukları görülmektedir. İlgili alanyazında yapılan araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin yaşam becerilerine ortalamanın üzerinde sahip oldukları belirlenmektedir. Araştırmadan elde edilen bulguların ilgili literatür ile tutarlılık sağladığı ve desteklendiği görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri ile okul türleri arasındaki ilişki incelendiğinde ortaöğretim öğrencilerinin toplam yaşam becerilerinin okul türlerine göre farklılaştığı anlaşılmaktadır. Buna göre ortaöğretim kademesinde bulunan okullardan birisi olan Fen Lisesinde eğitim gören öğrencilerin toplam yaşam becerilerinin Anadolu Lisesi ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmektedir. Bir diğer ifadeyle fen lisesinde eğitim alan öğrencilerin fen lisesi dışındaki liselerde eğitim alan öğrencilere oranla toplam yaşam becerileri daha yüksektir. Aynı zamanda fen lisesinde eğitim alan talebelerin fen lisesi dışındaki diğer liselerde eğitim alan talebelere oranla stres ve duygularla baş etme ile empati ve özfarkındalık becerilerine de daha fazla sahip olduğu görülmektedir. İlgili alanyazında bu görüşü destekleyen çalışmalarda oldukça sınırlıdır. Buna rağmen Çakmak ve Özdemir (2022) tarafından yapılan farklı lise türlerinde eğitim gören öğrencilerin yaşam becerilerinin karşılaştırılması çalışmasında da fen lisesi öğrencilerinin yaşam becerilerinin diğer liselerde eğitim gören öğrencilere daha yüksek olduğu görülmektedir. Fen lisesi öğrencilerinin kendilerine ilişkin farkındalıklarının yüksek olmasından, daha disiplinli olmalarından ve okul yaşamlarının daha düzenli olmalarından dolayı diğer liselerde eğitim gören öğrencilere göre yaşam becerilerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulguların ilgili literatür ile tutarlılık sağladığı ve desteklendiği görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri ile cinsiyetleri arasındaki ilişki incelendiğinde ortaöğretim öğrencilerinin yalnızca stres ve duygularla baş etme becerilerinin cinsiyetlerine göre farklılaştığı anlaşılmaktadır. Öyle ki erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre stres ve duygularla baş etme becerilerine daha fazla sahip olduğu belirlenmektedir. İlgili literatür taramasında da araştırmadan elde edilen bulgularla örtüşen çalışmalarla karşılaşılmaktadır. Çodur (2019) tarafından yapılan öğretmen adaylarının yaşam becerilerinin ve kaygı düzeylerinin fiziksel aktivitelere katılımlarına göre incelenmesi çalışmasında Atatürk Üniversitesi'nde eğitim gören 700 öğretmen adayına uygulanan Yaşam Becerileri Ölçeği'nden elde edilen bulgulara göre erkek öğrencilerinin kız öğrencilere göre stres ve duygularla baş etme becerilerine daha fazla sahip olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Sarı (2021) tarafından yapılan lise öğrencilerinin zeka düzeyleri ile yaşam becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi çalışmasında da erkek öğrencilerin

kız öğrencilere göre duygusal becerilere daha fazla sahip oldukları görülmektedir. Altun (2023) tarafından yapılan lise öğrencilerinin spora katılımının yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi çalışmasında da erkek öğrencilerin duygusal becerilere kız öğrencilerden daha fazla sahip oldukları görülmektedir. Yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre stres ve duygularla baş etme becerilerine daha fazla sahip oldukları ve bu becerilerini daha etkili kullanabildikleri anlaşılmaktadır. Bu durumun erkek öğrencilerin stres durumlarını daha iyi yönetebilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulguların ilgili literatür ile tutarlılık sağladığı ve desteklendiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri ve sınıf düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerinin yalnızca karar verme ve problem çözme becerilerinin sınıf seviyelerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Öyle ki 11. Sınıfta eğitim gören öğrencilerin karar verme ve problem çözme becerilerinin 9. Sınıfta eğitim gören öğrencilere oranla daha yüksek olduğu elde edilen istatistiksel veriler ile belirlenmiştir. Bu durumun ortaöğretime yeni başlayan 9. Sınıf öğrencilerinin uyum sorunları yaşayabilecekleri düşünüldüğünde karşılaşabileceği zorlayıcı yaşam olayları karşısında etkili karar almalarının daha güç ve daha yavaş olabileceği ihtimali öngörülmektedir. Yapılan literatür taramasındaki birtakım çalışmaların da bu görüşü desteklediği görülmektedir. Çodur (2019) tarafından yapılan öğretmen adaylarının yaşam becerilerinin ve kaygı düzeylerinin fiziksel aktivitelere katılımlarına göre incelenmesi çalışmasında sınıf düzeyi ile yaşam becerileri arasında belirgin bir değişkenlik olduğu ve bu değişkenliğin birinci ile üçüncü sınıfta eğitim alan öğretmen adaylarının arasında olduğu, birinci sınıfta eğitim alan öğretmen adaylarının üçüncü sınıfta eğitim alan öğretmen adaylarına oranla karar verme ve problem çözme becerilerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Özcan (2021) tarafından yapılan Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nde Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümü öğrencilerinin yaşam becerilerinin incelenmesi çalışmasında da üçüncü sınıf öğrencilerinin karar verme ve problem çözme becerilerinin birinci sınıf öğrencilerine oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çakmak ve Özdemir (2022) tarafından yapılan farklı lise türlerinde eğitim gören öğrencilerin yaşam becerilerinin karşılaştırılması çalışmasında da 16-17 yaşlarındaki öğrencilerin

genellikle 11. Sınıf, 14-15 yaşlarındaki öğrencilerin ise genellikle 9. Sınıf kademesinde eğitim gördüğü dikkate alındığında 17 yaşındaki öğrencilerin karar verme ve problem çözme becerilerinin 15 yaşındaki öğrencilere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalardan elde edilen bu bilgiler dikkate alındığında hem ortaöğretimde hem de yükseköğretimde eğitim gören öğrencilerin sınıf düzeylerinin karar verme ve problem çözme becerileri üzerinde etkili olduğu aynı zamanda birinci sınıfta eğitim gören öğrencilerin karar verme ve problem çözme becerilerine de daha az sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguların ilgili literatür ile tutarlılık sağladığı ve desteklendiği görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri ile alan türleri arasındaki ilişki incelendiğinde ortaöğretim öğrencilerinin alan türleri ve yaşam becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Hem toplam yaşam becerileri hem de alt boyutlarında sayısal alanı tercih eden öğrencilerin eşit ağırlık alanını tercih eden öğrencilere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer ifadeyle sayısal alanda eğitim gören öğrenciler eşit ağırlık alanında eğitim gören öğrencilere göre daha fazla yaşam becerilerine sahiptir. İlgili alanyazında alan türü ile yaşam becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Buna rağmen fen lisesinde eğitim gören talebelerin sayısal alanda oldukları ve fen lisesi öğrencilerinin Anadolu ve meslek lisesi talebelerine göre yaşam becerilerinin daha yüksek olduğu dikkate alındığında sayısal alanda eğitim gören öğrencilerin de yaşam becerilerinin daha yüksek olabileceği düşünülmektedir. Nitekim ilgili alanda yapılan literatür taramasında da bu bakış açısını destekleyen çalışmalara görülmektedir. Doğan (2009) tarafından yapılan lise öğrencilerinin problem çözme davranışları ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi çalışmasında fen lisesinde eğitim gören öğrencilerin karar verme ve problem çözme, stres yönetimi ve iletişim ve kişilerarası ilişkiler becerilerinin diğer lise türlerinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmektedir. Yıldırım (2015) tarafından yapılan iki farklı lise öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi çalışmasında da fen lisesi talebelerinin spor lisesi talebelerine oranla iletişim ve kişilerarası ilişki becerilerinde daha başarılı oldukları anlaşılmaktadır. Çakmak ve Özdemir (2022) tarafından yapılan farklı lise türlerinde eğitim gören öğrencilerin yaşam becerilerinin karşılaştırılması çalışmasında da fen lisesi talebelerinin yaşam becerilerinin fen lisesi

dışındaki diğer liselerde eğitim alan talebelere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar dikkate alındığında her ne kadar alan türüne destekleyen çalışmalar olmasa da fen lisesinde eğitim gören öğrencilerin sayısal alanda bulundukları dikkate alındığında sayısal alanda bulunan öğrencilerin yaşam becerilerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun Fen Lisesinde eğitim gören öğrencilerin daha disiplinli, daha planlı ve daha sistematik olmalarından kaynaklandığı öngörülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulguların ilgili literatür ile tutarlılık sağladığı ve desteklendiği görülmektedir

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri ile babalarının eğitim durumları arasındaki ilişki incelendiğinde öğrencilerin yaşam becerilerinin babalarının eğitim düzeyine göre değişkenlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin hem toplam yaşam becerilerinin hem de stres ve duygularla baş etme, empati ve öz farkındalık ve karar verme ve problem çözme becerilerinin babası okuryazar olmayan öğrencilere oranla daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer ifadeyle öğrencilerin babalarının eğitim durumunun yüksek olması öğrencilerin yaşam becerilerine daha fazla sahip olmalarını sağlamaktadır. İlgili alanyazında da bu bulguyu destekleyen araştırmalara rastlanmaktadır. Sarı (2021) tarafından yapılan lise öğrencilerinin zeka düzeyleri ile yaşam becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi çalışmasında babası üniversite bitirmiş talebelerin yaşam becerilerinin diğer talebelere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Altun (2023) tarafından yapılan lise öğrencilerinin spora katılımının yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi çalışmasında da babası yüksek öğretim mezunu olan öğrencilerin yaşam becerilerinin diğer öğrencilere oranla yüksek olduğu belirlenmektedir. Çalışmalar bütün olarak ele alındığında babalarının eğitim seviyesinin artmasının lise öğrencilerinin yaşam becerilerinin de artmasını sağladığı anlaşılmaktadır. Bu durumun çocuğun yetiştiği aile ortamında bilinçli bir babanın bulunmasından dolayı günlük yaşam becerilerini daha etkili öğrenebilmesinden kaynaklandığı fikri yer almaktadır. Araştırmadan elde edilen bulguların ilgili literatür ile tutarlılık sağladığı ve desteklendiği görülmektedir

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri ile babalarının meslekleri arasındaki ilişki incelendiğinde öğrencilerin yaşam becerileri ile babalarının meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ve farklılığın babası çalışmayan ile özel sektörde çalışan öğrenciler arasında olduğu

anlaşılmaktadır. Buna göre babası çalışmayan öğrencilerin toplam yaşam becerilerinin daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan literatür taramasında da benzer araştırma bulguları ile karşılaşılmaktadır. Güçray (2001) tarafından yapılan eğitimlerini Adana ilinde alan 511 lise öğrencisinin karar verme davranışları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi çalışmasında babası çalışmayan lise talebelerinin problem çözme ile karar verme becerilerinin daha düşük olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Yurdakal ve Erol (2016) tarafından yapılan öğretmen adaylarının empati becerilerinin belirlenmesi çalışmasında da babası çalışmayan öğretmen adaylarının empati becerilerinin babası memur olan öğretmen adaylarına oranla düşük olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde babası çalışmayan öğrencilerin yaşam becerilerinin babası çeşitli sektörde görev yapan öğrencilere göre daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun babası çalışan öğrencilerin sosyoekonomik olarak kendilerini daha iyi ve yeterli hissetmelerinden kaynaklandığı fikri yer almaktadır. Bu verilen bilgiler ışığında araştırma bulgusunun ilgili literatürle tutarlılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılım gösteren ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri ile annelerinin eğitim durumları arasındaki ilişki incelendiğinde öğrencilerin yaşam becerilerinin annelerinin eğitim seviyelerine göre değişkenlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Buna göre annesi üniversite bitirmiş olan talebelerin hem toplam yaşam becerilerinin hem de empati ve öz farkındalık ve karar verme ve problem çözme becerilerinin annesi okuryazar olmayan öğrencilere oranla yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğer ifadeyle öğrencilerin annelerinin eğitim durumunun yüksek olması öğrencilerin yaşam becerilerine daha fazla sahip olmalarını sağlamaktadır. İlgili literatür taramasında da benzer araştırma bulguları ile karşılaşılmaktadır. Hamarta (2007) tarafından yapılan Konya'da eğitim gören 338 sekizinci sınıf öğrencisinin problem çözme becerileri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi çalışmasında annesi okuryazar olmayan öğrencilerin problem çözme becerilerinin annesi ortaöğretim ve üniversite bitirmiş olan öğrencilere oranla daha düşük olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Taşçı (2020) tarafından yapılan Kahramanmaraş ilinde eğitim gören 779 lise öğrencisinin sportif faaliyetlere katılımlarının yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi çalışmasında da annesi okuma yazma bilmeyen öğrencilerin yaşam beceri seviyelerinin annesi üniversite bitirmiş öğrencilere oranla daha düşük olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Yılmaz

(2021) tarafından yapılan ortaokul öğrencilerinin yaşam becerileri ile prososyal eğilimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi çalışmasında da annesi üniversite bitirmiş ortaokul öğrencilerinin yaşam becerilerinin daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmalar bütün olarak ele alındığında anne eğitim durumunun öğrencilerin yaşam becerileri üzerinde etkili olduğu ve anne eğitim durumunun artmasının öğrencilerinin yaşam becerilerinin de artmasına neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun annelerin eğitim düzeyinin artmasının öğrencilerin kendilerini geliştirebilecekleri ve yetiştirebilecekleri bir aile ortamında bulunmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu verilen bilgiler ışığında; araştırma bulgusunun ilgili literatürle tutarlılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılım gösteren ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri ile annelerinin meslekleri arasındaki ilişki incelendiğinde öğrencilerin yaşam becerilerinin annelerinin mesleklerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Bir başka deyişle annesi çalışmayan ve annesi diğer meslek gruplarında çalışan öğrencilerin yaşam becerileri benzerdir. Bu durumun araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin tamamına yakınının iş hayatında yer almamasından dolayı sağlıklı bir karşılaştırma yapılamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Buna rağmen ilgili alanyazında yapılan araştırmalarda da benzer araştırma bulgularına rastlanmaktadır. Korkut (2002) tarafından yapılan lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi çalışmasında Ankara ilinde eğitim gören 394 lise öğrencisinin annesinin çalışma durumu ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bulut Serin ve Derin (2008) tarafından yapılan İzmir ilinde eğitim gören 434 sekizinci sınıf öğrencisinin kişilerarası ilişki ve problem çözme becerilerinin incelenmesi çalışmasında annelerinin meslekleri ile öğrencilerin problem çözme ve kişilerarası ilişki becerilerinin farklılaşmadığı görülmektedir. Benzer şekilde Yıldırım, Hacıhasanoğlu, Karakurt ve Türkleş (2011) tarafından yapılan Erzincan ilinde eğitim gören 911 lise öğrencisinin problem çözme becerilerinin incelenmesi çalışmasında da annelerinin meslekleri ile öğrencilerin problem çözme becerileri arasında belirgin bir değişkenlik olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Çalışmalar genel olarak ele alındığında annelerin çalışma hayatında olup olmasının öğrencilerinin yaşam becerileri üzerinde etkili olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumun mevcut araştırmada olduğu gibi annelerin çoğunlukla ev hanımı oldukları ve çalışma

hayatında yer almadıklarından dolayı tam ve yerinde bir çıkarım yapılamamasından kaynaklandığı fikri yer almaktadır. Araştırmadan elde edilen bulguların ilgili literatür ile tutarlılık sağladığı ve desteklendiği görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri ile eğitim görürken kaldıkları yerler arasındaki ilişki incelendiğinde öğrencilerin yaşam becerilerinin eğitim görürken kaldıkları yere göre farklılaşmadığı anlaşılmaktadır. Bir diğer ifadeyle eğitim görürken yurtta, ailesinin yanında veya akrabaları ile kalan öğrencilerin yaşam becerileri benzerdir. Bu durumun araştırmaya katılan öğrencilerinin tamamına yakınının eğitim görürken aileleri ile birlikte kalmalarından dolayı sağlıklı bir karşılaştırma yapılamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Buna rağmen ilgili literatür taramasında da benzer araştırma bulguları ile karşılaşılmaktadır. Fırat ve Kaya (2015) tarafından yapılan ailesinin yanında veya yurtta kalan 666 lise öğrencisinin stresle baş etme ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi çalışmasında lise öğrencilerinin yaşadıkları yer ile stresle baş etme becerileri arasında belirgin bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır. Turan, Durgun, Kaya, Ertaş ve Kuvan (2019) tarafından yapılan İstanbul ilinde eğitim gören 292 hemşirelik fakültesi öğrencisinin stresle baş etme ve bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi çalışmasında öğrencilerin yaşadıkları yer ile stresle baş etme seviyeleri arasında belirgin bir farklılık olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Dığın ve Kızılcık Özkan (2023) tarafından yapılan 162 hemşirelik fakültesi öğrencisinin karar verme becerilerinin incelenmesi çalışmasında da öğrencilerin yaşadıkları yer ile karar verme becerileri arasında belirgin bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmalar referans alınarak değerlendirme yapıldığında öğrencilerin eğitim görürken yaşadıkları yerin yaşam becerilerini etkilemediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulguların ilgili literatür ile tutarlılık sağladığı ve desteklendiği görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren ortaöğretim öğrencilerinin yaşam becerileri ile yaşadıkları yerler arasındaki ilişki incelendiğinde öğrencilerin yaşam becerilerinin yaşadıkları yere göre anlamlı değişkenlik göstermediği anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle ilçe merkezinde yaşayan veya köyde yaşayan öğrencilerin yaşam becerileri benzerdir. Aydın (2007) tarafından yapılan Samsun ilinde görev yapan 68 psikiyatri kliniği hemşiresinin stresle başa çıkma becerilerinin incelenmesi çalışmasında hemşirelerin yaşadıkları yer ile stresle başa çıkma becerileri arasında anlamlı bir

değişkenlik olmadığı belirlenmektedir. Yılmaz (2010) tarafından yapılan Muğla Üniversitesi'nde eğitim gören 540 öğrencinin kişilerarası ilişki ve kendini açma düzeylerinin incelenmesi çalışmasında da öğrencilerin yaşadıkları yer ile iletişim ve kişilerarası ilişki becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmektedir. Yılmaz, Yaman ve Erdoğan (2017) tarafından yapılan hemşirelik fakültesi öğrencilerinin stresle baş etme becerilerinin incelenmesi çalışmasında da öğrencilerin yaşadıkları yer ile stresle baş etme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmektedir. Bu çalışmalar ele alınarak değerlendirme yapıldığında öğrencilerin yaşadıkları yerin yaşam becerileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulguların ilgili literatür ile tutarlılık sağladığı ve desteklendiği görülmektedir..

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin aylık gelir düzeyleri ile yaşam becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde öğrencilerin yaşam becerilerinin yalnızca empati ve öz farkındalık boyutunda ailelerinin aylık gelir düzeylerine göre farklılaştığı anlaşılmaktadır. Buna göre ailelerinin aylık gelir seviyesi 20000-50000 TL arasında olan talebelerin empati ve öz farkındalık becerilerinin ailelerinin aylık gelir seviyesi 0-10000 TL arasında olan talebelere göre daha yüksektir. Bir başka deyişle ekonomik olarak ailelerinin durumu orta olan öğrenciler, ekonomik olarak ailelerinin durumu kötü olan öğrencilere göre daha fazla empati ve öz farkındalık becerisine sahiptir. Çetin (2010) tarafından yapılan Isparta'da eğitim gören 446 lise öğrencisinin empati ve dindarlık ilişkisinin incelenmesi çalışmasında ailelerinin gelir düzeyi kötü ve çok kötü durumda olan öğrencilerin empati becerilerinin diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Buna benzer şekilde Boylu (2020) tarafından yapılan Bingöl Üniversitesi'nde eğitim gören 333 öğrencinin empati, özgecilik ve benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi çalışmasında ailelerinin gelir düzeyi kötü durumda olan öğrencilerin empati becerilerinin diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Altun (2023) tarafından yapılan lise öğrencilerinin spora katılımının yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi çalışmasında da ailelerinin ekonomik durumu kötü olan öğrencilerin toplam yaşam becerilerinin ve empati ve öz farkındalık düzeylerinin diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmalar bütün olarak değerlendirildiğinde ailelerinin gelir seviyesi öğrencilerin empati ve öz farkındalık becerileri üzerinde etkili olmaktadır. Öyle ki ailelerinin gelir düzeyinin

düşük olması öğrencilerin empati becerilerini daha az sergilemelerine neden olmaktadır. Bu durumun ailelerin bulundukları sosyoekonomik yaşantının iyi olması çocukların kendisini yetiştirme, farkındalık kazanma ve duyarlı olma konularında daha iyi olmalarını sağladığı söylenebilir. Bu verilen bilgiler ışığında; araştırma bulgusunun ilgili literatürle tutarlılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

5.2. Sonuç

Hatay ilinin Kırıkhan ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin okul türleri ve çeşitli demografik değişkenlere göre yaşam becerilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin yaşam becerilerinin iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaşam becerileri tek tek alındığında ise stres ve duygularla baş etme becerilerinin orta düzeyde, empati ve öz farkındalık becerilerinin orta düzeyde, karar verme ve problem çözme becerilerinin orta düzeyde, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin orta düzeyde ve iletişim ve kişilerarası ilişki becerilerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin en fazla sahip oldukları yaşam becerisinin karar verme ve problem çözme becerileri olduğu belirlenmiştir. Bu durumun öğrencilerin içerisinde bulunduğu gelişim döneminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Lise dönemi öğrencilerin tamamına yakınının ergenlik dönemi içerinden olduğu zaman dilimine karşılık gelmektedir. Bu dönemde öğrenciler karar verme ve problem çözme konularında daha pratik çözümler ve yöntemler bulabilirler.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin okul türleri ele alındığında fen lisesinde eğitim alan öğrencilerin yaşam becerilerinin Anadolu lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde eğitim alan öğrencilere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özellikle empati ve öz farkındalık, stres ve duygularla baş etme becerilerinde fen lisesi öğrencilerinin daha etkili olduğu görülmektedir. Bu durumun fen lisesinde eğitim gören öğrencilerin daha disiplinli, daha kontrollü ve daha planlı olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin cinsiyetleri ele alındığında erkek öğrencilerin stres ve duygularla baş etme becerilerinde kız öğrencilere oranla daha yüksek ortalaması olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre erkek öğrencilerin streslerini kontrol etmede ve duyguları ile başa çıkmada kız öğrencilere göre daha başarılı oldukları düşünülmektedir.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin sınıf düzeyleri ele alındığında 11. Sınıf öğrencilerinin problem çözme ve karar verme becerilerinin 9. Sınıf öğrencilerine daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. 11. Sınıf öğrencilerinin daha tecrübeli olmalarından dolayı 9. Sınıf öğrencilerine göre karşılaştıkları durumlarda daha etkili karar verebildikleri ve problem çözme becerilerine sahip oldukları düşünülmektedir.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin alan türleri ele alındığında sayısal alanı tercih eden öğrencilerin yaşam becerilerinin eşit ağırlık alanını tercih edenlere oranla daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebinin sayısal alanı tercih eden öğrencilerin daha analitik düşünebilmelerinden ve daha disiplinli ve kontrollü olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim fen lisesinde eğitim alan talebelerin de fen lisesi olmayan diğer lise türlerindeki talebelere göre yaşam becerilerine daha fazla sahip oldukları dikkate alındığında sayısal alanı tercih eden öğrencilerin yaşam becerilerini daha yüksek sergiledikleri düşünülmektedir.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin baba eğitim durumları ele alındığında babası ortaöğretim ve üniversite bitirmiş öğrencilerin yaşam becerilerinin; babası okuma yazma bilmeyen ve sadece okuryazar olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bir değerlendirme yapıldığında; babanın eğitim düzeyinin artması öğrencilerin yaşam becerilerinin de artmasını sağlamaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan aile atmosferinde yetişen bireylerin yaşam becerilerinin de yüksek olacağı öngörülmektedir.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin babalarının meslekleri ele alındığında babası çalışmayan öğrencilerin yaşam becerilerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Buna göre çalışma hayatında yer almayan babaların sosyoekonomik açıdan çocuklarının gerek maddi gerekse manevi ihtiyaçlarını karşılamada zorlanabilecekleri göz önünde bulundurulduğunda çocukların yaşam becerileri konusunda yetersizlik yaşamaları öngörülmektedir.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin anne eğitim durumları ele alındığında annesi ortaöğretim ve üniversite bitirmiş öğrencilerin yaşam becerilerinin annesi okuma yazma bilmeyen ve sadece okuryazar olan öğrencilere oranla daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu bilgilere göre

değerlendirme yapacak olursak; annenin eğitim düzeyinin artması öğrencilerin yaşam becerilerinin de artmasını sağlamaktadır.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin annelerinin meslekleri ele alındığında yaşam becerileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Buna göre annesi çalışma hayatında olan ve çalışma hayatında olmayan öğrencilerin yaşam becerilerinin benzer olduğu görülmektedir. Bu durumun araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin tamamına yakınının ev hanımı olmasından dolayı çalışma hayatına katılmamasından ve sağlıklı bir karşılaştırma yapılamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin eğitim görürken kaldıkları yerleri ele alındığında yaşam becerileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Buna göre eğitim görürken yurtta veya ailesinin yanında kalan öğrencilerin yaşam becerilerinin benzer olduğu görülmektedir. Bu durumun araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakınının eğitim görürken ailelerinin yanında kalmalarından dolayı sağlıklı bir karşılaştırma yapılamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin yaşadıkları yerleri ele alındığında yaşam becerileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Buna göre öğrencilerin ilçe merkezinde veya köyde yaşamaları yaşam becerilerini etkilememektedir.

Ortaöğretim kademesinde eğitim alan talebelerin içinde bulundukları ailelerinin bir aylık gelir seviyesi incelendiğinde bir aylık gelir seviyesi orta olan talebelerin empati ve öz farkındalık becerilerinin aylık gelir seviyesi düşük olan talebelere oranla daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Elde edilen bulgular ışığında bir değerlendirme yapacak olursak; sosyoekonomik açıdan daha zayıf bir aile ortamında yetişen çocukların kendisine ve çevresine ilişkin farkındalığının daha düşük olduğu düşünülmektedir.

5.3.Öneriler

Yapılan araştırmada ulaşılan sonuçlar ışığında öneriler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Yaşam becerilerinin ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilere seçmeli ders olarak okutulması ve bu derslerin öğrencilerdeki yaşam becerilerini kullanılabilir hale getirebilmek için derslerin daha çok atölye veya drama çalışması şeklinde yapılması önerilebilir.
2. Yaşam becerilerini etkileyen faktörler arasında yer alan anne baba eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin de yaşam becerileri düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Bu konuda velilere yaşam becerileri konusunda bilgilendirici ve öğretici danışmanlık hizmetlerinin verilmesi önerilebilir.
3. Düşünme kültürünün hakim olduğu sınıf ve okul ikliminin oluşturulması yaşam becerilerinin kazanılması açısından önemlidir. Bundan dolayıdır ki bu kültürün okullarda yerleşmesi için gerek idarecilere gerek öğretmenlere yaşam becerileri konusunda hizmet içi eğitimler verilmesi önerilebilir.
4. Yaşam becerilerini etkileyen faktörlerden bir diğeri ise cinsiyet olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Yaşam becerileri içerisinde yer alan duygu ve stres yönetiminde erkek çocuklarının kız çocuklarına oranla daha başarılı olduğu görülmektedir. Bu durumun toplumumuzda yer alan ataerkil yapıdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bundan dolayıdır ki okullarda kız çocukları için duygu ve stres yönetimi konusunda güçlendirici çalışmalar yapılması önerilebilir. Ayrıca bu çalışma Hatay İlinin Kırıkhan İlçesinde yapılmış olup bu ilçede yer alan ataerkil yapının etkisinin olduğu düşünülmektedir.
5. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerileri düzeylerinin üst sınıflara çıkıldıkça arttığı tespit edilmiştir. Bu duruma deneyimin ve uyum sürecinin etki ettiği düşünüldüğünden öğrencilere uyum kolaylaştırıcı oryantasyon çalışmalarının yapılması önerilebilir.
6. Fen lisesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin yaşam becerileri düzeylerinin daha yüksek olması almış oldukları müfredata uygun

öğrenci profilinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Diğer okul türlerinde de öğrenim gören öğrencilerin yaşam becerilerini destekleyici müfredat hazırlanması önerilebilir.

7. Gelir seviyesi düşük ailelerde yaşam becerileri düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Okullarda gelir seviyesi düşük ailelerin belirlenerek yaşam becerileri konusunda güçlendirme çalışmalarının yapılması önerilebilir.

Yapılan araştırmada ulaşılan sonuçlar ve ilgili alanyazın dikkate alındığında sonraki araştırmacılar için şu önerilerde bulunulmaktadır:

1. Elde edilen araştırma bulguları yalnızca Hatay ilinin Kırıkhan ilçesinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencileri ile sınırlıdır. Araştırmanın evreni temsil gücünün arttırılması adına sonraki çalışmalarda Hatay ilinin diğer ilçelerinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin de araştırmaya dahil edilmesi gerektiği önerilmektedir.
2. Öğrencilerin eğitim görürken kaldıkları yerlerin genellikle ailelerinin yanı olmasından dolayı diğer değişkenlerle sağlıklı bir karşılaştırma yapılamamıştır. Özellikle yurt yaşamının veya ailesinden uzakta yaşamanın öğrencilerin yaşam becerileri üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla sonraki çalışmalarda örneklem grubunun dengeli tutulması gerektiği önerilmektedir.
3. Yapılan çalışmada özellikle fen lisesinde eğitim gören öğrencilerin yaşam becerileri düzeylerinin daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Kırıkhan Fen Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerden elde edilen bu bulgunun diğer fen liselerine de genellenebilmesi amacıyla çalışmanın çeşitli illerdeki fen liselerinde eğitim gören öğrencilerle tekrarlanması gerektiği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akar Vural, R. ve Kutlu, O. (2004). Eleştirel düşünme: Ölçme araçlarının incelenmesi ve bir güvenirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13*(2), 189-200.

Altun, M. (2023). *Lise öğrencilerinde spor etkinliklerine katılımın yaşam becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Alver, B. (2013). Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ve akademik başarılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *21*, 75-88.

Anagün, Ş. S., Kılıç, Z., Atalay, N. ve Yaşar, S. (2015). Sınıf öğretmeni adayları fen bilimleri öğretim programını uygulamaya hazır mı? *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 10,* 127-148.

Ashdown, D. M. ve Bernard, M. E. (2012). Can explicit instruction in social and emotional learning skills benefit the social-emotional development, well-being, and academic achievement of young children? *Early Childhood Education Journal, 39,* 397-405.

Ataş, A. T. ve Efeçınar, İ. (2017). *Çocuklar için gerçek yaşam becerileri*. Remzi Kitabevi.

Aydın, H. (2007). *Psikiyatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin kişilik özellikleri ve stresle baş etme durumları.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Başar, E. (2010). *Demografiye Giriş.* Gazi Kitabevi.

Bektaş, M. ve Karagöz, Ş. (2017). Stresle başa çıkma tarzlarının yalnızlığa etkisi: Meslek yüksekokulu öğrencileri örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9*(21), 342-355.

Bharath, S. ve Kumar, K. (2008). Health promotion using life skills education approach for adolescents in schools–development of a model. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health, 4*(1), 5-11.

Bingham, A. (2016). *Çocuklarda problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi.* (Çev. F. Oğuzkan). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Blakemore, S. J. ve Robbins, T. W. (2012). Decision-making in the adolescent brain. *Nature Neuroscience, 15*(9), 1184-1191.

Bolat, Y. ve Balaman, F. (2017). Yaşam becerileri ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, *6*(4), 22-39.

Borah, R. (2018). Life skills education and pro-social behavior among youth: An overview. *International Research Journal of Commerce, Arts and Science, 9*(4), 30-38.

Botvin, G. J. ve Griffin, K. W. (2004). Life skills training: Empirical findings and future directions. *The Journal of Primary Prevention, 25*(2), 211-232.

Boylu, M. A. (2020). *Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeyleri ile empatik eğilim ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Bulut Serin, N. ve Derin, R. (2008) İlköğretim öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerisi algıları ve denetim odağı düzeylerini etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 5*(1), 1-18.

Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum.* Pegem Akademi Yayıncılık.

Cüceloğlu, D. (2019). *İnsan ve davranışı.* Remzi Kitabevi.

Çakmak, A. ve Özdemir, S. S. (2022). Farklı tür liselere devam eden öğrencilerin yaşam becerilerinin incelenmesi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, 8*(65), 2207-2215.

Çetin, Ü. F. (2010). *Ortaöğretim düzeyi gençlerde dindarlık-empati ilişkisi: Isparta örneği.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Çodur, H. (2019). *Farklı programlardaki öğretmen adaylarının konuşma kaygı düzeyleri ile yaşam becerileri arasındaki ilişkinin fiziksel aktiviteye katılım ve farklı değişkenler açısından incelenmesi: Atatürk Üniversitesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Dağ, İ. (2014). Etkili iletişimin eğitim yönetiminde rolü. *Journal of Qafqaz Unıversıty Philology and Pedagogy, 2*(2), 199-214.

Danış, M. Z. (2006). Davranış bilimlerinde ekolojik sistem yaklaşımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 9*(9), 45-54.

Danish, S. J., Forneris, T., Hodge, K. ve Heke, I. (2011). Enhancing youth development through sport. *World Leisure Journal, 46*(3), 38-49.

Demir, S. (2006). *İlköğretim programında okutulmakta olan hayat bilgisi derslerinin, öğrencileri fen bilgisi derslerine hazırlamadaki etkileri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Demirelli, M. A. ve Barut, Y. (2020). Atılganlık eğitiminin ortaokul öğrencilerinin sosyal duygusal öğrenme becerilerine etkisi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 4*(8), 173-180.

Demirtaş, H. ve Dönmez, B. (2008). Ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin problem çözme becerilerine ilişkin algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9*(16), 177-198.

Dığın, F. ve Kızılcık Özkan, Z. (2023). Hemşirelik öğrencilerinin karar verme durumlarının belirlenmesi. *Yeni Yüzyıl Journal of Medical Sciences*, *4*(3), 126-132.

Doğan, U. (2009). *Lise öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile problem çözme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Ennis, R. (2011). Critical thinking: Reflection and perspective Part II. *Inquiry: Critical Thinking Across The Disciplines*, *26*(2), 5-19.

Erdem, A. R. ve Yazıcıoğlu, A. (2016). The relation between teacher candidates' ability of solving problems and critical thinking. *OPUS International Journal of Society Researches*, *5*(9), 27-41.

Ersanlı, K. ve Balcı, S. (1998). İletişim becerileri envanterinin geliştirilmesi. Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 10*(2), 7-12.

Fırat, N. ve Kaya, F. (2015). Yurtta veya ailesinin yanında kalan öğrencilerin sosyal destek düzeyleri ve stresle başa çıkma stillerinin incelenmesi. *Turkish Studies, 10*(7), 407-426.

FitzPatrick, S., Twohig, M. ve Morgan, M. (2014). Priorities for primary education? From subjects to life-skills and children's social and emotional development. *Irish Educational Studies, 33*(3), 269-286.

Giedd J. N., Blumenthal J., Jeffries N. O., Castellanos F., Liu H., Zijdenbos A., Paus T., Evans A. C. ve Rapoport J. L. (1999). Brain development during childhood and adolescence: A longitudinal MRI study. *Nature Neuroscience, 2*(10), 861-863.

Goleman, D. (2011). *Duygusal zeka neden IQ'dan daha önemlidir?* (Çev. B. Seçkin Yüksel). Varlık Yayınları.

Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *8*(8), 106-121.

Gülbahar, B. ve Aksungur, G. (2018). Sınıf içi etkili iletişim becerileri algı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 48,* 437-462.

Gümüşoğlu, Ö. ve Küçük, V. (2019). Genç sporculara uygulanan yaşam becerileri eğitim programının takım sargınlığına etkisi. *Eurasian Research in Sport Science, 4*(2), 97-111.

Güngör, S. ve Özcan, U. (2022). Karar kuramı ve karar verme. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, 33,* 119-125.

Güven, M. ve Kürüm, D. (2008). Öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *İlköğretim Online, 7*(1), 53-70.

Güvenç, G ve Aktaş V. (2006). Ergenlik döneminde yas, toplumsal cinsiyet, bireysel ve ilişkisel tutumlar, benlik değeri ve yaşam becerilerine ilişkin algı arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi,* 21(57), 45-62.

Hamarta, S. (2007). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin sosyal problem çözme becerilerinin algılanan anne-baba tutumları açısından incelenmesi.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Holt, N., Tink, L. N., Mandigo, J. L. ve Fox, K. R. (2008). Do youth learn life skills through their involvement in high school sport? A case study. *Canadian Journal of Education, 31*(2), 281-304.

İşmen Gazioğlu, A. E. ve Canel, A. N. (2015). Bağımlılıkla mücadele okul temelli bir önleme modeli: Yaşam becerileri eğitimi. *The Turkish Journal on Addictions, 2*(2), 5-44.

Joseph, G. E. ve Strain, P. S. (2010). Teaching young children interpersonal problem-solving skills. *Young Exceptional Children, 13*(3), 28-40.

Kackar, A. ve Joshi, H. (2019). Impact of life skills among adolescents: A review, *IJRAR International Journal of Research and Analytical Reviews, 6*(2), 592-595.

Kar, A. K. (2011). Importance of life skills for the professionals of 21 st century. *IUP Journal of Soft Skills, 5*(3), 35-45.

Karabulut, E. O. (2024). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumlarının ve stresle başa çıkma tarzlarına etkisinin incelenmesi. *The Online Journal of Recreation and Sports, 13*(1), 86-94.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler.* Nobel Akademi Yayıncılık.

Kaya, A. (2020). İletişime giriş: temel kavramlar ve süreçler. A. Kaya. (Ed.). *İnsan İlişkileri ve İletişim* içinde. (ss. 2-31). Pegem Akademi Yayıncılık.

Kervancı, F. (2008). *Büro çalışanlarının duygu yönetimi yeterlilik düzeylerinin geliştirilmesinde duygu yönetimi eğitimi programının etkisi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kolburan, Ş. G. ve Tosun, Ü. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında yaşam becerileri eğitimi yoluyla I. kademede edinilmiş değerleri pekiştiren gelişimsel bir model önerisi. *Değerler Eğitimi Sempozyumu-Sosyal ve Kurumsal Yönleriyle Değerler Eğitimi, Bildiri Özetleri* içinde (ss. 246-247). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.

Koran, N. (2020). Yaşam becerileri. A. Ummanel (Ed.). *Yaşam becerileri* içinde (ss 1-21). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.

Korkut, F. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22,* 177-184.

Kutsal, D. (2018). *Yaşam becerileri psikoeğitim programının kız meslek lisesi öğrencilerinin yaşam becerilerine ve problem davranışlarına etkisi.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Külekçi Akyavuz, E. ve Karakaş, A. (2020). Öğretmen adaylarının yaşam becerilerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 9*(4), 1832-1851.

Lerner, J. S., Li, Y., Valdesolo, P. ve Kassam, K. S. (2015). Emotion and decision making. *Annual Review of Psychology, 66,* 799-823.

McCollow, M. M. ve Hoffman, H. H. (2019). Supporting social development in young children with disabilities: Building a practitioner's toolkit. *Early Childhood Education Journal, 47*(3), 309-320.

Mellers, B. A., Schwartz A. ve Cooke D. J. (1998). Judgment and decision making. *Annual Review of Psychology, 49,* 447-477.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2023). *Temel yaşam becerileri dersi eğitim programı I-II.* Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Murthy, C. G. V. (2016). Issues, problems and possibilities of life skills education for school going adolescents. *The International Journal of Indian Psychology, 3*(3), 56-76.

Nasheeda, A., Abdullah, H., Krauss, S. ve Ahmed, N. B. (2019). A narrative systematic review of life skills education: Effectiveness, research gaps and priorities. *International Journal of Adolescence and Youth*, *24*(3), 362-379.

Ocak, İ. ve Kutlu Kalender, M.D. (2016). 6. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Kütahya İli Örneği. *Kastamonu Education Journal, 25*(4), 1587-1600.

Onat Köroğlu, C. ve Avcıbay Vurgeç B. (2021). Duygularla ve stresle başa çıkma becerileri. *Yaşam Becerileri Eğitimi: Kavram, Beceri, Gelişim ve Uygulama* içinde (ss. 212-232). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Osman, S. R., Khalaf, S., Omar, M. S. ve Ismail, T. (2019). Behavioral and emotional problems among adolescent students. *Journal of High Institute of Public Health*, *49*(2), 82-89.

Özcan, Y. (2021). A*cil yardım ve afet yönetimi bölümü öğrencilerinin yaşam becerilerinin meslek tercihleri üzerine etkisi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.

Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(23), 13-23.

Prajapati, R., Sharma, B. ve Sharma, D. (2017). Significance of life skills education. *Contemporary Issues in Education Research (CIER),* 10(1), 1-6.

Pringle, Z. I. ve Mayer, J. D. (2009). Mapping dimensions of creativity in the lifespace. *Creativity Research Journal, 21*(2), 152-165.

Püsküllüoğlu, A. (2000) *Türkçe Büyük Sözlük.* Arkadaş Yayınevi.

Rogers, C. R. ve Akkoyun, F. (2019). Empatik olmak, değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 16*(1), 103-124.

Roohi, F. (2014). Fostering life skills: Role of socialscience. *GYANODAYA*: *The Journal of Progressive Education, 7*(2), 6-11.

Rutsch, E. (2019). *Empatiyi geliştirme rehberi.* (Çev. E. Hasgül, A. S. Serpen ve V. Duyan). Yeni İnsan Yayınevi.

Sarı, H. G. (2021). *Lise öğrencilerinin çoklu zeka alanları ve sporda yaşam becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yozgat.

Sefer, S. R. ve Akfırat, O. N. (2009). Yaşam becerilerinin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin kullanılması. *Yaratıcı Drama Dergisi*, *4*(8), 99-112.

Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya.* Anı Yayıncılık.

Simmons, R. G. ve Blyth, D. A. (1987). *Moving into the adolescence: The impact of pubertal change and school context.* Aldine De Gruyter.

Suresh, V. ve Subramoniam, V. (2015). Life skills education in school setting. *International Journal of English Language, Literatüre and Humanities, 3*(5), 2321-7065.

Şimşek, N. (2019). Yaşam becerileri eğitimi ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 27*(1), 261-270.

Taşçı, M. (2020). *Ortaöğretimde sportif faaliyetlere katılımın bireyin yaşam becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Temizkan, M. (2013). Türkçe öğretiminde yaratıcı düşünmeyi geliştirme bakımından Nasreddin Hoca fıkraları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8*(16), 195-223.

Turan, N., Durgun, H., Kaya, H., Ertaş, G. ve Kuvan, D. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin stres durumları ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişki. *JAREN, 5*(1), 59-66.

Ulus, L. (2015). Evolution of empathy from ınfancy to adulthood. *International Journal of Research in Humanities and Social Studies, 2*(8), 87-91.

Ulus, L. (2018). Ergen bireyler için yaşam becerileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5*(12), 516-537.

UNESCO (2004). *Report of the inter-agency working group on life skills in EFA.* Paris: UNESCO.

UNICEF (2003). *Skills for health: Skills-based health education, including life skills.* New York: UNICEF.

Uzunpınar, S. (2023). *Ergenlerin yaşam becerilerinin yaratıcı drama yoluyla geliştirilmesi: İletişim becerileri örneği.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ümmet, D. ve Demirci, G. (2017). Yaşam becerileri eğitimi kapsamında yürütülen grupla psikolojik danışma uygulamasının ortaokul öğrencilerinin iyi oluşları üzerindeki etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 45(45), 153-170.

World Health Organization (WHO, 2020). *Life skills education school handbook prevention of noncommunicable diseases-approaches for schools*. Geneva: World Health Organization.

Yadav, P. ve Iqbal, N. (2009). Impact of life skill training on self-esteem, adjustment and empathy among adolescents. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology, 35*(10), 61-70.

Yalçıntaş Sezgin, E. (2018). Okul öncesi dönemde yaşam becerileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 5(12), 710-719.

Yayla Eskici, G. ve Özsevgeç, T. (2019). Yaşam becerileri ile ilgili çalışmaların tematik içerik analizi: Bir meta-sentez çalışması, *International e-Journal of Educational Studies, 3*(5), 1-15.

Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R., Karakurt, P. ve Türkleş, S. (2011). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, *8*(1), 905-921.

Yıldırım, F. (2015). *Fen lisesi ve spor lisesi öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Yılmaz, M. (2010). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve kendini açma düzeyleri arasındaki ilişki.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Yılmaz, M., Yaman, Z. ve Erdoğan, S. (2017). Öğrenci hemşirelerde stres yaratan durumlar ve baş etme yöntemleri. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *10*(2), 88-99.

Yılmaz, T. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin günlük yaşam becerileri ve prososyal eğilimlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yurdakal, H. İ. ve Erol, A. (Mayıs, 2016). Öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *15. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu,* 11-14 Mayıs 2016, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Yüksel Şahin, F. (2020). İletişim becerilerine genel bir bakış. A. Kaya. (Ed.). *İnsan İlişkileri ve İletişim* içinde. (ss. 34-60). Pegem Akademi Yayıncılık.

Yüksel, A. (2004). Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi. *Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(2) 341-354.

EKLER

EK-1
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Araştırma İzin Onayı

Üzerinde doküman numarası bulunmayan dokümanlar kontrolsüz dokümandır.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	SAYFA NO
02.11.2022	11	13	2/5

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 02.11.2022 tarihinde Başkan Prof. Dr. Seval YAVUZ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.

KARAR-13: Doç. Dr. Okan SARIGÖZ koordinatörlüğünde Mustafa KESER tarafından gerçekleştirilecek **"Ortaöğretimde Okuyan Öğrencilerin Yaşam Becerileri Konusundaki Görüşlerinin Okul Türü ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi"** başlıklı tez için hazırlanan materyaller Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında değerlendirilmiş olup İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınması suretiyle uygulanmasının uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

İMZA Prof. Dr. Seval YAVUZ Başkan		
İMZA Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ ÜYE	**İMZA** Prof. Dr. Celal Teyyar UĞURLU ÜYE	**İMZA** Prof. Dr. Gökhan ÖZDEMİR ÜYE
İMZA Prof. Dr. Melis MİNİSKER ÜYE	**İMZA** Prof. Dr. Murat TEK ÜYE	**İMZA** Prof. Dr. Bilginer ONAN ÜYE

Doküman No:902-01-FR 006	İlk Yayın: 11.12.2015	Rev. Tarihi:	Rev. No: 00	Sayfa 1 / 1

EK-2
Milli Eğitim Bakanlığı Veri Toplama Araçları Onayı

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-32889839-605.01-69711238 01.02.2023
Konu : Mustafa KESER'in
Araştırma İzin Onayı

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörlüğünün (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı) 23/01/2023 tarihli ve E-19125448-302.08.01-259668 sayılı yazısı.

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim tezli yüksek lisans programı öğrencisi Mustafa KESER'in "Ortaöğretimde Okuyan Öğrencilerin Yaşam Becerileri Konusundaki Görüşlerinin Okul Türü ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi" başlıklı tez çalışması için uygulama izin talebi İlgi'de kayıtlı yazıyla istenmektedir.

Söz konusu çalışmanın "Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) sayılı Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine" uygun olduğundan, ilgilinin araştırmanın Müdürlüğümüzün izni ile denetimi ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, **elde edilen verilerin kamuoyu ile paylaşılmadan önce Müdürlüğümüzün ilgili birimine iletilmesi ve "yayınlanmasında sakınca yoktur" yazısını alması, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması koşuluyla**, Ek'te bulunan Araştırma Uygulama İzinleri Komisyon Tutanağı gereğince; İlimiz Kırıkhan ilçesine bağlı resmi liselerde öğrenim gören öğrencilere yönelik Ek'te yer alan ölçeğin uygulanmasını, olurlarınıza arz ederim.

Mahmut SABAH
Şube Müdürü

OLUR

Mustafa ÖZTÜRK
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdür V.

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ürgen Paşa Mahallesi Şehit İsmail Yıldırım Sokak No: 2 31030 Antakya/HATAY
Telefon No : 0 (326) 227 68 68
E-Posta: stratejigelistirme31@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hat01.hs.tr
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: Günay AKAR Şef (1131)
Şb. Md.: Mahmut SABAH (1030)
İnternet Adresi: hataymem@meb.gov.tr Faks:3262276969
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 2b33-a88d-3e1e-b843-f8a0 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3
Yaşam Becerileri Ölçeği Kullanma İzni

EK-4
Yaşam Becerileri Ölçeği

A. Duygularla ve Stresle Başa Çıkma Becerileri
1. Stresle başa çıkma yollarını kullanabilirim.
2. Stresi yapacağım işler için olumlu kullanabilirim.
3. Olumsuz duygularımı çevremdeki insanlara yansıtmayabilirim.
4. Olumsuz duygularla başa çıkabilirim.
5. İş stresini engellemek için bir plan dâhilinde çalışabilirim.
6. Stres karşısında mizah unsurlarını kullanabilirim.
7. Stresi artıracak mükemmeliyetçilik duygusundan vazgeçebilirim.
B. Empati Kurma ve Özfarkındalık Becerileri
8. Bedensel becerilerimi gösterebilirim.
9. Yeteneklerimin neleri başarabileceğini fark edebilirim.
10. İlgi alanlarıma yönelebilirim.
11. Kendimi karşımdaki bireyin yerine koyabilirim.
12. Duygularıma dair bilinçli bir farkındalık geliştirebilirim.
13. Problemle başa çıkabilmek için risk alabilirim.
14. Yapmaktan hoşlanmadığım aktivitelerde başka alternatifler düşünebilirim.
C. Karar Verme ve Problem Çözme Becerileri
15. Duygularımın ne anlama geldiğine karar verebilirim.
16. Bir karar anında bütün sorumlulukları üzerime alabilirim.
17. Bir problemle karşı karşıya olduğumu tanımlayabilirim.
18. Bir konu hakkında vereceğim kararların sonuçlarını tahmin edebilirim.
19. Grupça bir konu hakkında kararlar alabilirim.
20. Konuşma anında kullanacağım iletişim araçlarına karar verebilirim.
21. Problem çözme planımın adımlarını uygulayabilirim.
D. Yaratıcı Düşünme ve Eleştirel Düşünce Becerileri
22. Sorunlara karşı duyarlılık gösterebilirim.
23. Problemde asıl noktaya bağlı kalmaya çalışırım.
24. Sorunların nedenlerini tespit edebilirim.
25. Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisini kurabilirim.
26. Olaylar karşısında fikir yürütürken analitik (çözümsel) düşünebilirim.
E. İletişim ve Kişilerarası İlişki Becerileri
27. Diğer insanların sorunlarını anlayabilmek için sabırlı davranabilirim.
28. Kişisel iletişim becerilerinin farkına vararak hareket edebilirim.
29. Bir konu hakkında konuşurken karşımdaki kişiye tolerans gösterebilirim.
30. İletişim ortamını bozmamak adına konuşma sırasını bekleyebilirim.